

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-kuzari

Yehudah <ha-Levi>

יולה, לאומש נב הדוהי

Warschau, 1866

יעיבר רמאמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9945

מאמר רביעי

(א) אמר החבר אלהים תואר למושל בדבר מן הדברים, ולדין; ויש שיהיה בכל; - כשהוא רוצה בו-מושל בעולם כלו, ויש שיהיה בחלק-כשהוא רוצה, בו-כח מכחות הגלגל, או מבע מן המבעים, או דיין מבני אדם. ונכנה השם הזה¹ בלשון קבוץ, בעבור מה שהיה נוהג בין האומות שהיו עושים צלמים והיו מאמינים, שכל אחד מהם יחולו בו כחות הגלגלים, ומה שדומה לזה. וכל אחד מהם אצלם אלוה, והיו קוראים כללם אלהים, (א) נשבעים בהם, וכאלו הם מושלים בהם, והם מתרבים ברבוי הכחות המנהיגים את הגוף, והכחות המנהיגים את העולם, כי הכחות כנוי לסכות המנועות, כי כל תנועה היא באה מכה זולתי כח התנועה האחרת, כי גלגל השמש וגלגל הירח אינם רצים בכח אחד, אבל בכחות מתחלפים, ולא פנו אל הכח הראשון אשר ממנו באו כל הכחות האלה, אם בעבור שלא הודו בו, ומענו כי קבוץ הכחות האלה הוא המכונה אלוה, ושהנפש גם כן אינה כי אם קבוץ הכחות המנהיגים את הגוף, או שהודו באלקים, אך היה רחוק בעיניהם שתועיל עבודתו, וחשבו כי הוא נעלה ומרומם שיריגנו, כל שכן שישגיה בנו-חלילה לאל מדבריהם, - על כן לא היו עובדים דבר אחד, אך רבים, שקראין אותם אלקים כלל שכולל הסיבות מאין חלוק. - והדיקות והמעלה היתה, אינה כי אם בשם הנכבד יוד הא וו הא ית', הוא שם נודע רמוז אליו במדות לא במקום אחד אשר לא היה נודע, כי היה נקרא אלקים בכלל, ונקרא ה' בהתייחד, כי אלו (ב) שאל השואל אי זה אלוה ראוי לעבוד השמש או הירח או השמים או המזלות או אחד הכוכבים או האש או הרוח או המלאכים הרוחניים או זולתם, כי לכל אחד מהם מעשה וממשלה, וכל אחד מהם סבה בהויה ובהפסד, ותהיה התשובה יי', כמו שאתה אומר פלוני בשם נודע, כראובן ושמעון, אחרי אשר יובן ממלת ראובן ושמעון אמתת עצמיהם.

(ג) אמר הכוזרי ואיך אודיע בשם מה שאין עליו רמוז, אך הראייה עליו ממעשיו,

אמר החבר אבל רומזים אליו ברמזיה הנבואית ובראייה הרוחנית,

ב"א (א) וסיו. (ג) כאלו, ושמעט כי אלו.

¹ בלשון קבוץ. ר"ל שם אלטיס הוא לעולם כלמין רבים.

כי הראיות מתעים, ומן הראיות יבא האדם לאפיקורסות ולדעות מופסדות, מי הביא המשניים לאמר שתי סבות קדמות, אלה הראיות, וכן אנשי הקדמות מי הביאם לאמר בקדמות הגלגל ושהוא סבת עצמו וסבת זולתו, אלא הראיות, וכן עובדי השמש ועובדי האש הראיות הביאו אותם אל זה, אך דרכי הראיות נחלקו, מהם מדוקדקות עד תכלית, ומהם מקוצרות, והמדוקדק שבהם הפילוסופיא, ודרכי הראיות הביאום לאמר באלקים שלא יועילנו ולא יזיקנו ולא ידע תפלתנו וקרבותינו, ולא עבודתינו ולא מרינו, ושהעולם קדמון בקדמותו, ואין אצל אחד מהם שם נודע שרומזין אליו, אך אצל מי ששמע דבריו וציוויו והזהרתו, וגמלו על העבודה, וענשו על העבירה, והוא קורא אותו בשם נודע, כנוי לזה שדבר עמו, ואמת אצלו שהוא בורא את העולם אחר שלא היה, וזחלתם אדם רא היה יודע יי' לולי דברו עמו וגמלו וענשו, ושברא לו חוה מצלעותיו ונתברר לו שהוא בורא העולם ורמו לו כדבר (א) וכדמות וקרא אותו ה', ולולי זה היה נשאר על שם אלקים שאין מתברר מה הוא אם הוא אחד או יותר מאחד אם הוא יודע החלקים אם לא, ואחר קין והבל ידעוהו אחר שקבלוהו מאביהם בראיה הנכואית, ואחר כן נח, ואחר כן אברהם יצחק ויעקב עד משה ומי שהיה אחריו (ב) מהנביאים וקראוהו הם ה' בראיתם, וקראוהו העם המקבלים מהם בהאמתם אותם ה', בעבור שהיה דברו והנהגתו דבק בבני אדם, והיו דבקים הסגלה מבני אדם בו, עד שהיו רואים אותו במצוה, מה נקרא כבוד ושכינה ומלכות ואש וענן וצלם מתמונה ומראה הקשת וזולת זה ממה שהיה ראיה להם שהרבור עמם ה' אצלו, וקראים אותו כבוד ה', ויש שיקראוהו יי' ויש שיקראוהו (ג) הארון כמו שהיו אומרים בנסעו קומה ה', ושובה ה' בנוחה, ועלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, והם היו רוצים ארון ה'. ויש שיקראו היחס שיש בין בני ישראל וכינו בהצטרף יי', וכזה נאמר הלא משנאיך ה' אשנא ואויבי ה' רוצים שם ה' או ברית ה' כי אין צרוף בינו ובין אומה מהאומות, כי איננו אוצל אורו כי אם על הסגלה והם מקובלים ממנו והוא מקובל מהם. וכן נקרא אלקי ישראל ונקראים הם עם ה' ועם אלקי אברהם. ואמור שקצת האומות הלכו אחריו ועבדו אותם משמע וקבלה, איה קבלו אותם והדבקו בהם ורצותו בעבודתם וקצפו בהמרותם, אך אנחנו רואים אותם יינזבים אל השבע והמקרה שובתם ורעתם כפיהם לא כענין מתברר שהוא בדבר אלקי לבדו. וכן יחד אותנו כאמרו ה' בדרך ינחנו ואין עמו אל נכר והיה השם הזה מיוחד בנו שאין אחר יודע אותו אמתת ידיעתו זולתנו, והוא שם נודע לא יסכול ה'א היריעה כאשר היא נוספת על אלקים ויאמר (ד) האלקים. והשם הזה מכלל המעלות המוכות אשר יחדנו בהם וסודו נסתר, אך מעלות האותיות המיוחדות לו היא המדברת (ה) מפני שהם אותיות אה'וי, אשר הם עלת הראות כל האותיות שאין מדברים באות מהאותיות בעוד שלא תמצא אלה, רוצה לומר הפתחא לאלף והה'א

ג'א ח) כדבר וכמדות, ושמטו סמלום כדבר וכדמות. (ב) אחרים.
 ג) נ"ל שיקראו. (ד) ויאמרו. (ס) זו הם המדכרות, ושמטו כג' סיבות לו
 כיח המדכרת.

והקבוץ (א) לו'אג, והשבר לו'ד והמה כרוחות ושאר האותיות כגופות, וי'ה כמותו, אבל אהיה אפשר שיהיה כן השם הזה, ואפשר שיהיה נגזר מהיה, ורצה בו למנוע מהשוב שאמתות העצם אשר ידיעתו נמנעת, וכאשר שאלו ואמר ואמרו לו מה שמו, ענהו לאמר להם לבקש מה שלא יוכלו להשיגו, דומה למה שאמר המלאך למה זה לשמי והוא פלאי (סופטים יג יח) אך אמור להם אהיה ופירושו אשר אהיה, והמעם הנמצא אשר אמצא להם בעת שיבקשוני, אל יבקשו ראיה גדולה מהנמצא עמהם ויקבלוני כן, ואמור אהיה שלחני אליכם. וכבר קדם ושם נוסחו למשה בזה (ב) באמרו כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, והאות הוא שאמצא לך בכל מקום, וסמך לו מה שדומה לזה באמרו אלקי אבותיכם שלחני אליכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלהי יעקב המפורסמים, בהמצא הענין האלקי עמו תמיד, ואלקי האלקים כנוי בעבור שכל הכוחות הפועלים צריכים אליו יתברך יסדרם (ג) וינהיגם, ואדני האדנים כמותו, אבל אל נגזר מאילות, וממנו יצאו כל הכחות והוא מרומם להתדמות להם וכשר לומר מי כמוך באלקים (ד) קבוץ אל, וקדוש כנוי שהוא נקדש ומרומם כהשתוות לו מדה ממדות הברואים, ואם יקרא בהם הוא (ה) דרך העברה, ועל כן ימע ישעיהו קדוש קדוש קדוש עד אין תכלית, והמעם שהוא נקדש ורומם משתשיגהו מאומה ממומאות העם אשר ישכון (ו) כבודו ביניהם. וכן ראה אותו על כסא רם ונשא ומכוין (ז) בקדש הרוחני אשר לא יתגשם ולא יתלה בו דבה ממה שיתלה בגשמיים. (ח) ויאמר קדוש ישראל כנוי לענין האלקי הדבק בו, ואחריו בהמון זרעו דבקת המחשבה והנהגה לא דבקת נגיעה, ואין מותר לכל מי שירצה שיאמר אלהי וקדושי אלא דרך העברה בדרך הקבלה, אך על דרך האמת לא יאמר אותו כי אם נביא הסיד שידבק בו ענין האלקי, ועל כן אמרו לנביא הל נא את פני ה' אלקיך. והכונה היתה באומה הזאת שיהיה ערכם מן האומות ערך המלך מן העם, כמו שאמר קדושים תחיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. אבל אדני הנכתב באלף דלת נון יוד הוא ברמז אליו, כי הרמז הוא לצד מבלתי צד, כי יש שירמזו אל הדברים הנפעלים מאתו המשמשים לו שמוש ראיון, כאשר ירמזו אל השכל ויאמרו שהוא בלב או במוח, ויאמרו השכל הזה או השכל הלזה ואין רמז באמת אל מה שאיננו נגבל במקום, ואף על פי שכל האיברים משמשים לשכל השמוש ההוא הוא במצויע הלב או המוח, וכליו הראשונים רומזים עליהם שהשכל שמה. כן רומזים אל השמים מפני שהוא כלי משמש בהפצו גרידא מבלתי סבות אחרות אמצעיות ביניהם, ואין רומזין אל דבר מהמורכבות מפני שהם כלים משמשים במצויע סבות אחרות משתדלים אליו ות' שהוא סיבת הסבות. ואמר (ט) היושבי בשמים כי האלקים בשמים, ויש שאמר (י) דרך העברה יראת שמים ירא שמים, ומן שמים ירוחמו. וכן רומזים אל

ג'א (ח) וסקמון, ושמט וסקמון. (ז) כענין, קודם מלת בלתי (ג) וכו' ות' בן מלת יתברך ומלת יסדרם. (ד) בלתי. (ה) בלתי מלת סוף חינונו. (ו) יסקין ושמט יסקין. (ז) ויכנה, ושמט ומכוין. (ח) כח'ל בין מלת נגשמים לוי'אמר. (ט) ויאמר, ושמט ואמר. (י) בלתי על, ושמט בלתי.

עמוד האש ועמוד הענן ומשהחיים נכחו ואומרים: כי האלהים שמה, כי העמוד ההוא משמש בחפצו לבד, ואיננו כישאר העננים והאשים הנקרים באויר מסבות אחרות. וכן אל אש אוכלת בראש החר אשר ראוה המון העם, ואל הצורה הרוחנית אשר ראוה האצילים, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, וקראו אותה אלקי ישראל. וכן רומזים אל ארון הברית ואומרים עליו: אדון כל הארץ, בעבור הראות הפלאות בהמצאו והעדרם בלעדיו, כאשר קראו העינים רואות והדבר שהראות בו זולתם והיא הנפש, ויש שרומזים אל הנביאים והחכמים החסידים, כי הם ככלים (א) הראשונים לחפץ האלקים, משתמשים בחפצו, ולא ימרו מדברו מאומה, ויראו המופתים על ידוהם. ובכמו הרמז הזה אמרו רבותינו זכרונם לברכה את יי' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים (פסחים כג.), והדין למי שהוא במעלה הזאת שיקראוהו איש--האלקים, תואר מורכב מן האנושות והאלהות; כאלו אמר האנוש האלקי. וכאשר יהיה הדבור עם דבר אלקי שרומזים אליו יאמר אדני באלף דלת נון יוד, כאלו הוא אמר אדני אתה מושלי. ורומז אל מה שיגבל במקום דרך העברה. כמו שאמר היושבי בשמים (תהלות קכג) ¹ יושב ציון (ט יב) יושב הכרובים (שמואל א' ד ו') שוכן ירושלים (תהלות קלג כג), ורבו המדות והעצם אחד, בעבור התחלפות הדבר המקבל, ² כהתחלפות הניצוצות, והשמש אחד. וזה הדמיון איננו נאות בכל, אלא אם היתה השמש בלתי מושגת, וימצאו הניצוצות ולא תושג סבתם אלא בדרך הראיה, והצורך מביא להרחיב מעט בדברים בבאן, בעבור שהוא מקום טענה: איך רומזים אל מקום מי שאין לו מקום, ונאמין כי הנרמז אדיו הוא הסבה הראשונה? ואנחנו מציעים בתשובה זה הצעה, ונאמר: ³ כי הושי' אינם משיגים מן המוחשים, כי אם מקריהם, ואינם משיגים מן המלך על הדמיון זולתו המראים והתבניות והשעורים, ואיננו זה אמתת המלך, שהם מקבלים עליהם לרוממו, אבל אתה רואהו במלחמה בתכשיט אחד, ותראהו במדינה בתכשיט אחר, ובביתו בתכשיט אחר, ותאמר כי הוא (ב) המלך בגזירת החוש לא בגזירת השכל. ואפשר שתראה אותו נער

ג'א (א) הכלים, ונשמע כלים. (ב) הוא הוא, בין מלת כי ומלת המלך.

¹ יושב ציון. ראה למעלה מאמר שני סימן ג' בצאורי מה שהבאתי גרסת א"נ שהגיה שוכן-ציון. ונאמנת אחרי אשר הנוסחה גם צפה, יושב ציון קשה לשנש הספרים. ואך למוחר, כי יושב ציון הנאמר בתהלות ט יב, מוסב על הקב"ה, וכן פירש המדרש תהלות ט ט. וכן בארו המפרש רש"י והבאור. וכן תרגמו המעתיקים הראשונים והאחרונים. ² כהתחלפות הניצוצות וכו'. וז"ל החו"ה בער הכהונה פ"א: כשמש אשר היא אחת בעקרה ובעלמה, ומתחלקת מראות נלווים בשמשות הנעשות מן הזכוכית הלבן והשחור והאדום והירוק, ומשתנה אורכה, כפי השתנות צבעי הזכוכית עכ"ל. ולזה ציון החבר צפה. ³ כי החושים וכו'. ר"ל חוש הראות אשר יראה כני או תמונה, לא ירגיש ממנו אך המקרה (אקטידענן) שבו, הלבו והתמונה, שהוא מרובע או משולש וכדומה מהמקרים המתחכמים

ואחר כן בחור ואחר כן זקן ואחר כן ישיש. ותראה אותו בריא ואחר כן חולה. וכבר נחלפו מדאי² ומשושיו (א) ולהותיו ומדותיו, ואתה אומר שהוא הוא, וגזרת שהוא המלך, בעבור שהוא אשר דבר עמך וצוך והזהירך. וזה ממנו¹, איננו כי אם השכל או הנפש המדברת. וכבר התקיים כי החלק ההוא ממנו² יצטם בלתי נגדר ואין רמיזה אליו, ואתה כבר רמזת אליו, וגזרת שהוא המלך. כאשר מת וראית ממנו מה שהיית רואה, גזרת כי הוא איננו המלך, אך גוף, יגיעהו מי שירצה, ויפעל על כמה פנים מאופני ההפעלות מהמקרה. — (ב) כעננים הנקרים באויר ישאם רוח ותביאם אחרת ותקצצם (ג) ותפורם אחרת — והיה קודם לכן לא יפעל, כי אם בחפץ נפש המלך ההוא, והיה כעמוד הענן האלקי אשר לא יפזרוהו הרוחות — דמיון אחר, השמש נראה אותו³ עגול פשוט⁴ כשעור הצנה ובתארה, מזוהרה, חמה, נחה, והשכל גזור: כי הוא כדור גדול מכדור הארץ⁵ כמאה ושישים ושש פעמים, ושאינה חמה⁷ ולא נחה. אך היא מתנועעת שתי תנועות מתהפכות מזרחית ומערבית בתנאים יארך פירושים. ולא הושם לחושים כח להשיג עצם הדברים, אך כח מיוחד להשיג מקרים תלויים בהם, יקח השכל מהם ראיה על יצמם וספתם, ולא יעטוד על המהות ועל הענין.

ג"א (א) ומשושיו, וג"א ומשושיו, ומשטט ומשושיו. (ב) והחפץ, אחר מלת מהמקרה. (ג) רוח, אחר מלת ותקצצם.

על העלם. אבל עלם ענינו ולזרתו הטבעית שהיא העין המטמית מהותו (דאם וועזענטליכע, סובסטאנץ). אין החוש מרגיש אותו, אך השכל שופטו, וכן ככל החושים, אינם משיגים ומרגישים עלם, אך ע"י מקרו וסגולותיו. — ומשושיו. חלקי גופו הם ממשמים אותם, אינם נרגשים ככה המשמוש בהיותו זקן, כמו בהיותו נער. (ה"ג) ² עלם בלתי נגדר. גדר הגשם הוא כל דבר שיש לו שלשה רחקים. וזהו ארץ ורחב וגבה. אולם השכל או הנפש המדברת איננה נתפסת במקום וכמדה. ואיננה נגדרת בגדרי הגשם. וראה רוח הן פ"א. וגם פ"ה.

³ עגול פשוט. שעות כטבלא עגולה. ⁴ כשעור הנוס, מגן. מלשון כלנה רגון (תהלות ה' יג). ⁵ כמאה ושישים ושש פעמים. כן הוא לדעת הקדמונים. שהשמש גדול מכדור הארץ קס"ו פעמים ושלשה שמיניות. וראה נוס' סימן רל"ט. אולם האחרונים דקדקו יותר, ומלאו בלמטס יותר הרבה מאד, כי השמש גדולה מהארץ $1\frac{1}{2}$ מיליאן פעם! קוטרם הוא כמו 112 פעם קוטר הארץ. קטר השמש הוא 192500 פרסא. הקפו 604,800, שטחו 117,000 מיליאן פרסא, חמרו גדול מכל כוכבי שטח השמש יחדו 760 פעמים. הקף הארץ 5400 פרסא. קוטרם 1716, שטחם 9,280,000 פרסאות, חמרה 2,660 מיליאן פרסאות מעוקבות.

⁶ ושאינה חמה. הטבעים הראשונים הסכימו שלמעלה מיסוד האש אין עוד שום גוף מן הארבעה כיבודות. ואין שם שום מאורע ממאורעות הארבע יסודות. ולפי דרכם אין בעלמות השמש חום, אך לה כה הדוחה כיסוד האש סביב הארץ. ומשם יבא האור והחום. — ⁷ ולא נחה אך הוא וכו'. ראה בבאורי מאמר שי סימן ו ותנין זכרי הסדר טה. כי אין להשכל הזכרים.

אלא השכל השלם, אשר הוא ¹ שכל בפועל כמלכים, ושיג העניינים והמהוויות בעצמם, מאין צורך אל המקרים שיהיו באמצע, אבל שכלנו אשר הוא תחלה בכח ² בהוליו (א) לא יוכל לעמוד על אמתת הדברים, אלא במה שחננו הכורא מכחות מיוחדים, שמש בחושים ראויים למקרי המוחשים, דבקים תמיד בכל המין. כי אין מחלוקת בין ראות עיני וראות עיניך שהשטח ההוא והעגול המאיר (ב) המחמס, הוא השמש, ואף על פי שהמדות האלה מרוחקות אצל השכל, לא הזיק הזיק זה בעיון (ג), מחמת שלקחנו בהם ראייה על חפצנו, כאשר יקבל תועלת הפקח המשכיל אשר יבקש גמלו במאמר אלעז'מש אלאחול'ל שעניו (ד) טרומות, שרואה מאחד שנים, אני רואה במקום פלוני שני כורכיות גרא'ניק, והפקח ידע כי הגמל הוא שרואה מאחד שנים, ושחלישות ראותו בדמה לו כי הוא כורכיאה גרא'ניק, ובעבור עוות ראותו נדמה לו שהם שנים, ותועיל הפקח בעדותו ודן אותו לכף זכות ברוע מליצתו. מפני רוע ראותו, וכן החושים והכח הדמיוני אצל השכל. וכאשר שם הכורא בחכמתו הערך הזה בין החוש הנראה והמוחש הגשמי, כן שם בחכמה ערך בין החוש הנסתר והענין שאיננו גשמי, ושם למי שבחר מכרואיו עין נסתרת רואה דברים בעיניהם לא יתחלפו, ויקח מהם השכל ראייה על ענין הדברים ההם *ולבותם, ומי שנבראה לו העין ההוא, הוא הפקח באמת ויראה בני אדם בעורים, וזרם וישידים, ואפשר שיהיו העינים ההם הכח המדמה, בעוד שישמש הכח השכלי, ותראינה צורות גדולות נוראות מורות על אמתות שאין בהם ספק. והראייה הגדולה על אמתתם, הסכמת כל המין ההוא על הצורות ההם, רוצה לומר כל הנביאים שרואים דברים יעיד בהם קצתם לקצתם. כאשר אנחנו עושים במוחשנו, כי אנחנו מעידים במתיקות הדבש ומרירות הלענה. ואם נראה מי שיתחלק עלינו, נאמר שהוא יוצא מענין הטבעי. ואלה מאין ספק רואים העולם (ה) ההוא האלקי בעין הנסתרת, ורואים צורות ראויות לשבעיהם, ומה שהרגילו מספרים אותם כחבניות (ו) אשר ראוים מוגשמות,

ב"א (א) כסוליו, ונשמט כסוליו. (ב) המזכיר. (ג) לא הזיק זה בעיון אבל הסויל. ונשמט מן לא עד בעיון. (ד) בעיניו, ונשמט שעיניו. (ה) סענין, ונשמט מלת העולם. (ו) כחבניות, ונשמט כחבניות. *ולכותה. לדעתו וסבוסס.

¹ שכל בפועל כמלכים. אם תרצה לדעת מהות השכל הפועל [במקור הערבי אל עקל אלפעאל. דער וורקענדע גייסט] ותכונתו לדעת חכמי היונים והערבים, ראה מורה נבוכים חלק ב פ"ד ונבאר נקומות במורה. ובספר רות חן פ"ג, ובמלחמות להרלב"ג בפ"א, ובנאור למלות סודות הנספה למויג ערך שכל. — וכיחוד בספר אשכנזי נפש האדם וכוחותיה להכנס שיער. בפרק ב—ג, שמה הרחיב לדבר בפרט על מהות השכל הפועל. והענין לפינו כל שטות הפלוסופים הערבים והערבים והיונים, ונרף ולכן הדברים בארוכה. וכאשר נגיע אל"ה להדפסת ספר מורה נבוכים, אז נעתיק רוב דבריו, כי המס כעין מפתח לספרי פלוסופים. — ² כסוליו. מהות השכל היולאני (בערבי: אל עקל אל היולאני) ג"כ מבוחר במקום הנ"ל. — ומקור המלה הזאת מלשון יו. yle. בטאף, מאטעריאל.

חדר כן
אומר
וצורך
וכבר
אליו,
ממנו
הו מי
ענינים
דת—
בעמוד
נראה
חה,
ושש
בועות
חושים
ג יקה
ג' יו
מלת
דאם
כל
זשטיו.
כסיותו
זקיס.
במקום
רעון
ג גדול
הרועים
ופעס!
הקשו
השמש
9,280
ד שוס
דות.
סביב
באורי

והתבניות ההם אמתיות בהערכתם אל מה שיבקשהו המחשב והדמיון והחוש, ואינם אמתיות בהערכתם אל העצם אשר יבקשהו השכל. כאשר הביאונו הדמיון במלך. כי מי שיאמר שהוא הארוך הלבן הלוכש המשי אשר הנזר על ראשו והדומה לזה, איננו כוזב, ומי שיאמר שאיננו כי אם המשיכיל המכיר המצוה המזהיר בארץ פלוגית בזמן פלוגי על אומה פלוגית, איננו כוזב גם כן וכשרואה הנביא בעין הנסתרת הצורה התמימה שבצורות אשר ראה אותה בדמות מלך, או שופט יושב על כסא דין בענין צווי ואזהרה מהקס (א) ומהעדה, ידע שהיא צורה (רצויה) [ראויה] למלך נעבד נשמע, וכאשר יראה דמות נושא בליים או נושא כלי ספרות, או חגור לעבוד עבודה, ידע שהוא צורה ראויה לעבוד שומע ואל יקשה בעיניך דמות אדם לבוא, כי בבחינת השכל נדמה לו תחלה באור, כי הוא החשוב שבמוחשים והדק שבהם, והסובב והכולל חלקי העולם יותי מכלם. וכאשר נחשוב במדות שאי אפשר לרחותם בין על דרך ההעברה בין על דרך האמת, כמו הי ויכול וידע וחפץ ומסדר, ונותן לכל דבר מה שראוי לו ושופט צדק, לא נמצא במה שאנו רואים דמיון קרוב מהנפש המדברת והוא האדם השלם, וזה מצד שהוא אדם, לא מצד שהוא גוף, כי הוא משתתף בזה עם הצמת, ולוא מצד שהוא חי, כי הוא משתתף בזה עם הבהמות, וכבר דמו הפילוסופים העולם באדם גדול, והאדם בעולם קטן, ואם הדבר כן, והאלקים הוא רוח העולם ונפשו ושכלו וחיותו כאשר נקרא חי העולם, כבר נתברר הדמיון על דרך השכל, כל שכן שלנבואה ראות יותר גלוי מההקש, והראות ההוא השיג ההמון העליון עין בעין, וראה צבא השמים מהרוחניים הקרובים וזולתם בצורת אדם, ולהם רמז באמרו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (בר' א' כו) והמעם כי כבר הדרגתי היצירה והבאתיה על סדר החכמה, מן היסודות אל הצמחים אל החי אשר באויר ובמים, ואחר כן אל החי אשר בארץ בעלי החושים הזכים והידיעות הנפלאות, ואין אחר המדרגה ההיא אלא מדרגה שהיא קרובה מן הסוג (ב) האלקי המלאכי, והוא האדם בצורות מדאכיו ומשרתיו הקרובים אליו במדרגה לא במקום, כי התעלה מהמקוב, (ג) ועל שני הרמיונים לא יתכן שיהיה דמותו אצל הדמיון אלא (ד) צורת הגדול שבבני אדם שממנו יוצא התוכן והסדר לשאר בני אדם על מדרגות, כאשר יוצא ממנו יתברך סדר העולם ומתכונתו ורואים אותו בעת שהוא מהעדה ומהקס ודן את המלכים עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב (דניאל ז ט) ובעת הכעס והמחשבה לנסוע יושב על כסא רם ונשא ושרפים עומדים ממעל לו (ישעיהו ו) ובעת הנסיעה המרכבה אשר ראה יחזקאל ושמרה כלה במחשבתו חוץ למקום הנבואה, והוא כאשר שת את גבולו מים סוף עד ים פלשתים, ויכנס בו מדבר סיני ופארן ושעיר גם מצרים, כי למקום ההוא מעלה, כאשר הודמן בו שיפגע התנאים התוריים המצוות בהם,

ב"א ה) מלכין. בין הסיבות מהקס ומכעס. ב) כתיב, ונשמע הסוג.
ג) אחר שאין מקום יגיעו. ד) דמות.

החמך. וגם מכות היולי מזולר כיטע כספר החכס שרייער הזכר למעלס.

תראה הצורות הם עין בעין במראה ולא בחידות, כאשר נראה המשכן
 וסדר עבודה וארץ כנען וחלקיה ומעמד ויעבור ה' על פניו ויקרא, ומעמד
 אליהו במקום שהוא בעצמו, ואלה הענינים אשר לא ישגו מדרך ההקשה,
 במלום פילוסופי יון, מפני שההקשה מרחקת מה שלא נראה כמוהו, וקיימו
 אותם הנביאים, מפני שלא יוכלו להכחיש מה שראוהו בענין (א) הרוחנית
 אשר נתן להם יתרון בה, והיו קהלות בדורות נחלקים לא תעבור אליהם
 ההסכמה, והודו להם החכמים אשר השיגום וראו אותם בעת (ב) נכואתם,
 ואלו היו רואים פילוסופי יון הנביאים בענין נכואתם ומופתיהם היו מודים
 להם, והיו מבקשים פנים מאופני ההקשה איך יגיע האדם למדרגה הזאת,
 וכבו עשה קצתם זה, כל שכן המתפלספים באנשי התורות (ג), ואל כמו
 זה יהיה הרמו באלף דלת נון יוד לענין אלף, נמצא כאלו הוא אומר
 אדני, ומלאכות ה' כנוו לשליחות, והמלאך יש שהיה נברא לעתו מן
 הגופים היסודיים הדקים, ויש שהיה מן המלאכים הנצחיים, ושמה הם
 הרוחניים שאומרים פילוסופים, ואין עלינו לדחות דבריהם ולא לקבל אותם,
 והספק במה שראה ישעיה ויחזקאל ודניאל אם הם (ד) מהנבראים לעת
 הצורך או מן הצורות הרוחניות הקיימות, וכבוד ה' הוא הגוף הדק
 והולך אחרי הפך האלקים, המצטייר כפי שירצה להראות על הנביא כפי
 הדעת הראשונה, אך (ה) על הדעת השנייה יהיה כבוד יי' כלל המלאכים,
 והכלים הרוחניים כסא ומויכבה ורקיע ואופנים וגלגלים וזולת ממה שהוא
 קיים עומד, והוא נקרא כבוד ה', כאשר נקראו (ו) שמושי הולך כבודה ואת
 הכבודה לפניהם (סופ' יח לג). ושמה זאת היתה בקשת משה באמרו הראני נא
 את כבודך (שמות יח) ואמר לו הן' על מנת שיוהר מראות הפנים אשר
 אין יכולת לאדם (ז) לראותם וכמו שאמר וראית את אחורי, והכבוד (ח)
 ההוא מה שיוכל לסבלו ראית הנביאים, ויש בעקבותיו מה שראותנו סובלות
 אותו כמו הענן והאש אובלת, ממה שהוא רגיל אצלנו, ויש אחריו (ט) דק
 יותר מדרך עד שיגיע למדרגה שלא ישוגנה הנביא ואם יהרום אליו
 (י) תנתק הרכבתו, כאשר אנחנו רואים בכחות הראות, כי מי שראותו
 חלושה לא יראה אלא כאורה מועטת, שהוא נשארת בין הערבים כעשלת.
 זמי שעניו תרומות וחלושי הראות לא יראו כי אם צל. (יא) זמי שראותו
 חזקה יראה השמש. אבל עצם השמש בעת זכותה לא תוכל עין להביט
 אליו; ואם ידחק (יב) לזה יתעור, וזהו כבוד ה' ומלכות ה' ושכינת ה' בשמות
 התוריים. אך פעמים הושאלו גם כן למשפטים הטבעיים, ואמרו מ'כה"כ (ישע'
 ז), ומלכותו בכל משלה (תה' קג). אך באמת לא יראה הכבוד והמלכות
 אלא על בחיריו וסגולתו וכביאיו אשר בהם יתברר (יג) לאפיקורוס כי יש
 לאלקים ממשלה ומלכות ק ימת, וידועה בחלקי מעשה היצורים, ואמר (יד)

נ"א ח) בעין, ונשמט בענין. ב) בענין. ג) הנזכרים בראשון. בין מלת
 סתרות ומלת ואל. ד) סוף, ונשמט מלת סס. ה) או, ונשמט אך. ו) כלי
 בין מלת נקרא ומלת שמושי. ז) בחדם, ונשמט לאדם. ח) וכבוד, ונשמט
 והכבוד. ט) בנ"א מלת אחריו אינו. י) אליה, ונשמט אליו. יא) ככל, ונשמט
 כל. יב) עלמו, בין מלת ידחק למלת לזה. יג) וכו', קודם מלת יתברר.
 יד) ואז יאמר באמת ה' מלך, ונשמטו מן ואמר עד ה'.

הרכיון
 שכל.
 גלוביש
 שאיננו
 אומה
 זכימה
 שא דין
 רצויה)
 א כלי
 שומע
 זה לו
 הסוכב
 אפשר
 וידע
 במה
 ה מצד
 מצד
 העולם
 העולם
 על דרך
 השיג
 זולתם
 והמעם
 צמחים
 חושים
 שהוא
 זראכיו
 ועל
 הגדול
 כאשר
 והעדה
 ל ז ט
 ומדים
 שמרה
 ים סוף
 למקום
 בהם,
 עלם.

באמת מלך ה' ונראה כבוד ה' וימלך ה' לעולם ועד, לאמר לציון מלך אלקיך, וכבוד ה' עליך זרה, ואין להרחיק כל מה שנאמר בתמונת ה' יביט, ויראו את אלקי ישראל, ומעשה מרכבה, אף לא שעור קומה (סרקי כיכלות דרי ע"ס) בעבור מה שיש בו מהכנס מוראו בנפשות, וכמו שאמר וכעבור תהיה יראתו על פניכם וגומר.

(ד) אמר הכוזרי והלא כשאלחותו נכנסה בדעות ואחדותו ויכלתו וחכמתו ושהכל מאתו וצורך הכל אליו, ושאין לו צורך אל הכל, יכנס המורא מימנו והאהבה לו, ולא נצטרך לגשמות הזה?

(ה) אמר החבר זאת מענת הפילוסופים, ואשר נראה מנפש האדם כי

היא יריאה כהמצא חסיפחידות המורגשות, מה שאינה יריאה כאשר

יספר לה עליהם, כאשר היא אוהבת הצורה היפה הנמצאה מה שאינה

אוהבת כשיספרו (א) עליה. ואל תאמין למתחכם שיאמר כי מהשבתו

מתחברת על סדר, עד שיגיע אל כל הענינים הצריכים באלהות כשבלו

בלבה, מבלתי שיסמוך אל מורגש בראות דמיון ממלות או מכתב או מצורות

נראות או מתדמות, הלא תראה שאיך יכול לכלול כל עניני הפלתך

במהשנה לבדה בלתי קריאה, ולא תוכל לספור עד מאה דרך משל

במהשנה לבדה בלא דבור, כל שכן אם תתיה המאה ממינים (ב) מתחלפים,

ולו ה ההרגש שהוא כולל הסדר ההוא השכלי בדמיונות ותנועות לא היה

גבול. וכן מסתדרת לנביא גדולת האלהים ויכלתו ורחמנותו וחכמתו

והיותו ותמידותו (ג) ומלכותו, ויש אי ננו צריך לכל ושהכל

צריכים לו, ואחדותו וקדושתו כמה שהוא רואה פתאום ברגע אחד,

מגדולת הצורה ההיא הנכראת לו והודה והדרה, ותתכונות והכלים המורים

על היכרות, כיד הנשויה, והחרב השלופה, והאש והרוח והברקים

והרעמים המשמשים במאמרו, והדבור היוצא מביניהם באזהרות ובהודעת

מה שהיה ויהיה, ומעמד בני האדם, והמלכים (ד) לפניו נכנעים,

ויציאת כל צרכיהם מאתו יספיק להם, ולא יחסר מאומה, יגביה השפל,

ויפיל הגבוה, ויפשוט ימינו לשמים, ויקרא אלהים, (ה) מי יודע

ישוב ונהם האלהים, (יונס ג') ויאגף ויכעס על הרשעים ויעדה מלכין

חקם מלכין, לפניו אלף אלפים ישמשוניה וגומה, (דניאל ז') כל זה והדומה

לזה, יראה הנביא ברגע אחד, ויכנס המורא והאהבה תקועים בנפשו כל

ימי חייו, וחולך כל ימי חייו הושק הומה, ומבקש שיתראה אליו פעם שנייה

או שרישית, וכבר נחשב לשליכה לדבר גדול השתי פעמים באמרו (ו) הנראה

אליו פעמים, (מלכים ח' יא) מתי הגיע הפילוסוף אל כזה (ז) בתבונתו!

(ו) אמר הכוזרי לא יתכן זה, כי המחשבה איננה אלא בספור

(ח) דברים, לא יתכן בה לתאר שני דברים יחדיו, ואלו יהיה אפשר לא

יתכן לשומע לכלול אותם יחד, כי החלקים אשר נראה אותם מהמדינה

ואנשיה (ט) בשעה אחת לא יסכלם ספר גדול, והנה נכנסה האהבה

ג'א ח' כשיספר, ושמע כשיספרו. ב' מומינים נתקיים, ושמע מומינים

מתחלפים. ג' וקימתו. ד' והמלחמה. ה' אליהם. ו' כמו שאמר, ושמע

כאמרו. ז' כמתשתו, ושמע מהכונתו. ח' כספור סדכוס, ושמע כספור

דברים. ט' והלקים, ושמע ולנשים.

במדינה או השנאה בלבי כהגע אחד, ואלו היו קוראים עלי זה בספר, לא היה נכנס בנפשי; כל שכן שהמחשבה מתבלבלת כמה שיפגענה מן השעות והדמיון ומדברים שקדמו, ולא יודרך לה דבר שלם.

(ז) אמר החבר אבל הם כבעלי העינים התרוטות, אשר לא יוכלו לראות האור ההוא, וצריך שנסמוך על הפקחים אשר קדמונו, אשר כח בהם לראותו, וכמו שהפקח לא יוכל לראות השמש ויורה עליה זולתו, וישיגהו בחבטה אליה המנע אלא כעתות היום (א), ובמקומות נשקפים שהשמש זורחת אליהם, כן הפקח באור האלקי יש לו עתים ומקומות, בתם רואה האור ההוא, והעתים הם עתות התפלות, כל שכן כימי התשובה, והמקומות הם מקומות הנבואה.

(ח) אמר הכוזרי אם בן אני רואה אותך שאתה מודה ברבי השעות והמקומות כחזיים!

(ט) אמר החבר וכי אנו דוחים שיש לעליונות מעשה בארציות, אך נודה כי המשני (ב) ההויה וההפסד מוחמת הגלגל, אבל הצורות מאת מנהיגם ומוליכם, והשם אותם בלים להקמת כל אשר יהפוז מן החיות, מבלתי שנדע לחלק אותם, והחווה טוען שהוא יודע לחלק ולהבין, ואנחנו מכחישים אותו בזה, ונגזור שאין בשר ודם משיג לזה, ואם נמצא מן החכמה ההוא דבר סמוך אל החכמה אלקות תורית נקבלהו, ובוה תנוה דעתינו על מה שנזכר מהחכמה הכוזבים בדברי רבותינו, (סנת קו). מפני שאנחנו סבורים שהוא מקובל מוכח אלהי והוא אמת, ואם לא, הנה כלו ספרות וגורלות בשמים יותר אמתיים מהם הגורלות בעפר, אם כן מי שיראה האורות ההם, הוא הנביא באמת, והמקום אשר יראה בו הוא מקום*הכוונה באמת, מפני שהוא מקום אלקי, והתורה אשר תבא על ידו היא תורת אמת.

(י) אמר הכוזרי אבל התורות אשר אחרונם כאשר יודו באמת ולא יכחשוהו, כלם משימים יתרון למקום ההוא, ואומרים: כי הוא מקום עליית הנביאים ושער (ג) השמים, ומקום מעמד הדין, ושהנפשות נקבצת אליו, ושהנבואה בבני ישראל, אחר הודאתם בגדולת מעלה לאבותם, וההודאה במעשה בראשית והמכול, וכל (ד) מה שכתוב בתורה, וחוגגים אל המקום הנכבד ההוא.

(יא) אמר החבר אמנם הייתי מדמה אותם לגויה, אשר לא קבלו כל תולדות המצות אך שרשיהם, לולי שמעשיהם סותרים את דבריהם, ושכבודם למקום הנבואה בדברים שהם מכוונים, אל מקומות היו לאלילים באיזה מקום שיקרה שיהיה ההם המונם, לא נראה בו מעשה אלהי עם השאירם חוקי העבודות הקדומות, וימי חגיגתם ומועדיהם, ולא שנו זולתי הצורות שהיו לשם, מחו אותם, ולא מחו דתותיהם, עד כמעט שאומר כי כל מה שאמר הבורא ועבדתם שם אלקים אחרים עין ואבן ונשנה פעמים, הוא רמז אל אלה אשר הם מרוממים את העין, ואשר הם מרוממים את האבן, ואנחנו עם רוב הימים משתוים אליהם בעונותינו, ואמת הוא

ב"א (ח) נעמים מן היום, ונשמט נעתות היום. (ז) משכי וג"ל המכי, ונשמט המשטי. (ג) נשטע, ונשמט ושער. (ד) נוכ, ונשמט וכל. *חולני ליל הנבואה.

שכוונתם אינה אלא לאלקים, כמו עם אבימלך ואנשי בגד, ומתפלספים (ה) יקראו לשם האלקים. ¹ ומנהיג (אחת מהשתי כתות) (ההגרים) אמר ²: כי השיג האורות האלהיות החם במצואם, רוצה לומר; אדמת הקדש, ושמשם העלוהו אל השמים, וצוה ליישר אנשי העולם כלל, יהיה המקום כונתם הארץ ההיא. ³ ולא נתעכב הענין כי אם מעט, עד שהשיבו כונתם אל המקום אשר המונם שם. — הלא זה, כמי שירצה ליישר בני אדם כלם אל מקום השמש, אבל עיניהם ⁴ תרוטות, ולא יכלו לראות ולא מצאו מקומו, ונשא אותם אל קוטב הצפון או אל קוטב הדרום, ואמר להם השמש הנה הקבילה, תראו אותה. והמנהיג משה עליו השלום, העמיד ההמון אצל הר סיני, לראות את האור אשר ראוהו אלו היו יכולין עליו ביכלתו. ואחר כן קרא לשבעים זקנים וראוהו, כמו שאמר ויראו את אלקי ישראל (שמות כד), ואחר כן קבץ השבעים זקנים השניים, והל עליהם מאור הנבואה מה שנשתוו עמו בו, כמו שאמר ויאצל מן הרוח אשר עליו, ויתן על שבעים הזקנים (במדבר י"א כ"ה) ומעידים קצתם לקצתם במה שרואים ובמה ששומעים, ונתרחקו המחשבות הרעות מן האומה, שחשב כי הנבואה טענה מהיחיד שטען בה, כי לא יתכן לעבור ההסכמה על התמונים ההם, כל שכן שרבו, והיו קהלות, משתוים עם אלישע בדיעת יום לוקח בו אליהו באמרם לו הידעת כי היום י' לוקח אדניך מעל ראשך (מלכים ב, ג' כ"ה), וכלם עדים למשה מזרזים על תורתו.

יב) אמר הכוזרי אבל הם יותר קרובים אליכם מהפילוסופים.

יג) אמר החבר רחוק מה שיש בין בעל התורה ובין הפילוסוף, כי בעל התורה מבקש האלקים לתועלות גדולות וזולת תועלת ידיעתו אותו, והפילוסוף אינו מבקש אלא שיספרתו על אמתתו, כאשר הוא מבקש שיספר הארץ על הדמיון שהיא במרכז הגלגל הגדול, ואיננה במרכז גלגל המזלות וזולת זה מהידיעות, ושאינן מוזיק הסכלות בדיעת האלהים, אלא כהזקת הסכלות בדיעת הארץ שהיא משטח. והתועלת אצלו איננה כי אם ידיעת הדברים על אמתתם להדמות בשכל הפועל, וישוב הוא

ב"א ה) ומתפלסופים, ושמש ומתפלספים.

¹ ומנהיג ההגרים, הגרי' הוא שבו משפטו השמעאלים, כמזכר בכתבי קדשנו, אולם ההנר יסמן סה בשם הגרים, כל השמעאלים כלל, ומנהיג' הוא מחמד נביאם, אשר יסד המונחם. ² כי השיג וכו' ושמש העלוהו אל השמים כו'. ובדפוסים מאוחרים הסר מן, ושמש עד השמים, וטעות סופר הוא. ³ ולא נתעכב הענין וכו' אשר המונם שם. ר"ל לא נמשך בדבר זמן רב במחשבו מחמד, לכנוד את ירושלים כל כד למקום המוכתר, אך מחמד פקדס לסקדיש ולכן אל קהאבא (Ka'bah) אשר במצרים. וז"ל מחמד בקוראן חוון ספרה פסוק קלד: הכסולים הוארים: למה ימיר עגמת פניהם קדימה במערבה? (ר"ל הסיודים שמים את פניהם בתפלתם מזרחה, מול ירושלים, ומחמד לוח לשום את פניהם בתפלתם מערבה, מול הקבה אשר במצרים) אמור עליהם לאלהים קדס ומערכ וכו'. — תרועות. ר"ל תלכות ורכות. מל' ויוי Trotes (ווייכלין)

הוא בין שיהיה צדיק בין שיהיה אפיקורוס לא יחוש כשיהיה פילוסוף, ומשרשי אמונתם שהם אומרים: לא ייטיב ה' ולא ירע, ושיאמן בקדמות העולם, ולא יראה שחיה העולם כלל (א) נעדר עד שנכרא, ¹ אבל לא סר ולא יסור, ואם יקראו האלקים יתכרך בורא, הוא על דרך העברה לא על המובן מהמלה, אך הוא רוצה באמרו בורא ויוצר שהוא סבתו ועלתו, ולא סר העלול עם העלה, אם תהיה העלה בכח, העלול בכח, ואם תהיה בפועל העלול בפועל, והבורא יתברך עלה בפועל, ועלולו בפועל, בעוד שהוא עלתו.—אך אם יתרחקו הרחוק הזה, אין להאשים אותם, מפני שלא הגיעו אל הידיעה האלקית אלא בדרך הקשה, וזה ממה שהביאה אליו הקשתם, והמודה מהם באמת יאמר לבעלי התורה, כמו שאמר סק'ראט אל העם: חכמתכם זאת האלקית אינני מכחישה, אך אני אומר שאינני יודעה, אמנם אני חכם בחכמה אנושית. אך אלה ההגרים כפי אשר קרבו רחקו, ואם לא (ב) ירבעם וסיעתו יוהר קרובים אלינו, והיו עובדי עבודה זרה, והם ישראל נמולים שומרי שבת ושאר המצות, אלא מעט ממה שהכיאם צורך ההנהגה לעבוד עליהם, והם מודים באלקי ישראל המוציאם ממצרים, כמו שאמרנו בעושי העגל במדבר, ואין לאלה עדיהם מעלה אלא בהרחקת הצורות, אך כיון שהטו מקום הכוונה, ובקשו הענין האלקי במקום שאיננו נמצא, זולת שנותם רוב המצות השמיעות-כבר רחקו עד מאד.

(ד) אמר הכוזרי צריך שנבדיל בין סיעת ירבעם ובין סיעת אחאב הכרלה גדולה, כי עובדי הבעל הם עובדי עבודה זרה לגמרי, ובו אמר אליהו אם ה' הוא האלקים לכו אחריו ואם הבעל-לכו אחריו (מלכים א' יח כא). ובהם היו מסופקים החכמים, איך היה אוכל יהושפט מסעודת אחאב (תולין ד:): ולא אמרו כזה בסיעת ירבעם, וגם אליהו לא דבר בעבודת העגלים, כאשר אמר קנא קנאתי לה' אלקי צבאות (סס יט י) כי סיעת ירבעם לוי' אלקי ישראל היו כל מעשיהם, ומה שהיה להם מהנביאים היו נביאי ה', ונביאי אחאב (ג) נביאי הבעל, וכבר קם יהוא בן נמשי למחות את מעשי אחאב והשתדל ההשתדלה ההוא בתחבולה ההוא באמרו: אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה (סס כ י יח) עד שמרה זכר הבעל, ולא שלח יד בעגלים ועושי העגל הראשון, וסיעת ירבעם ובעלי הבמות ופסל מיכה לא היו מכוונים (ד) רק לאלקי ישראל, אך עם עברה שחייבין עושיה מיתה, כמו שנושא את אחותו לצורך או לתאוה, אבל הוא מקיים כל מצות הנשואים כאשר צוה בהם האלקים.

ב"א א' כנ"א מלת כלל איננו. ב' סנה, בין מלת לא וירבעם. ג' כיו"ב בין מלת אחאב ונביאי הבעל. ד' כלס' בין מלת מכוונים ורק.

¹ אבל לא סר וכו' וזה לשון החכם תכון צבאורו להמלות הזרחה למו"נ ענינו שתמיד יחס קד' ללא תכלה, או לא היתם עת שלא הים קד' ולא יסור מהיות קד', שתמיד יחס לעתיד בלא תכלה עכ"ל.

או כמי שאוכל בשר החזיר אבל הוא נזחר בשחוטה ומן הדם, (א) וזולתו מתנאי המאכלים כאשר צוה (ב) :

(ט) אמר החכר הנה העירות על מקום ספק ואין אצלי בו ספק, וכבר יצאנו מענינו במדות, וצריך שנישוב אליו. ואוסף לך ביאור בדמיון מהשמש שהיא אתה, אך מתחילים מערכות (ג) הגשמים המקבלים אותה, ואשר יקבל אורה קבול שלם יותר (ד) הפנינים והשוהם על הדמיון, והאוויר הצח והמים, ויקרא כזה אור-נוקב, ויקרא באבנים הזכות והשטחים הקללים אור-כהיר על הדמיון, וכעצים ובארץ וזולתם אור-נראה, ובכל הדברים בכללות אור סתם בלתי שם מיוחד. והאור הסתם הוא כמו אמרנו אלקים כאשר התבאר, והאור הנוקב הוא כמו שם (ה) ה' מיוחד, בידי אשר בינו ובין השלם שבכל בריאותי בארץ, רוצה לומר הנביאים, אשר נפשותם זכות מקבלות לאורו יעבור בהם בעבור אור השמש בשוהם ובפנינים. ואלה הנפשות יש להם מוצא ומחצב מזרע אדם כאשר התבאר, ונמשכת הסגולה והלב דור אחר דור וזמן אחר זמן, ויצא המון בני אדם זולת הלב ההוא קלפות ועלים ושרפים וזולתם, ונקרא אלוה הלב הזה בפרט ה', ובעבור הדבקו באדם הועתק שם אלקים אחרו כלות מעשה בראשית אל ה' אלקים, וכמו שאמרו רבותינו נקרא שם מלא על עולם מלא (ספחים נס) ושלמות העולם לא היה כי אם באדם, אשר היה לב כל מה שקדם לו, והענין הנרצה באלקים לא יכחיש אותו מי שיש לו דעת, אך תפול ההכחשה ביי, מפני שהנבואה מופלאה נכרייה ביהודים, כל שכן בחמון, ועל זה הכחיש פרעה ואמר לא ידעתי את יי' (שמות ס ב), כאלו הבין ממלת יי' מפורש כה שיוכן מהאור הנוקב, והורה אהו על אלוה ידבק אורו בבני אדם ויעבור בהם. והוסיף לאמר לו: אלקי העברים, רמו אל האבות אשר העידו להם עדים כנבואה ובכבוד, אבל אלקים הנך רואהו שב גוהג במצרים כאשר אמר פרעה ליוסף אחיו הודיע אלקים אלתך את כל זאת, (נחלשית מה לט) איש אשר רוח אלקים בו (שם שם לח), כאשר אם היה אדם אהר ראה השמש לבדו, ויראה נקומות זריחתה, ומקומות מרופתה, ואנתנו לא ראינוה מעולם, אבל אנתנו משחמשים בצל ובענין, ונראה ביתו מאיר יותר מבתינו, בעבור ידיעתו במחלך השמש, ויקבע לה חלונות ואשנבים כפי רצונו. וכן נראה וזיעותיו (א) מצליחות, ואמר לנו: כי זה בעבור דעתו בשמש, והיינו מכחישין כוח ואומרים מה הוא? אבל אנו יודעים האור ותועלותיו רבות, אך הם באות אלינו במקרה: והוא אומר יבואנו כמנה מה שאני תפק, ובעת שאחפזין, בעבור שאני יודע סבתה, ואיך מהלכה, וכאשר אזמן לה ואצויע ואשמור בכל מעשי בעתים ידועים אצלו, אינני חסר מתועלתה כאשר אתם רואים: ושם ה' הוא המכונה ממנו בפנים באמרו פני ילכו, (שמות לג יד) ואם אין סגיד הולכים, (שם שם טו) והוא הענין המבוקש באמרו: ילך נא ה' בקרבנו; (שם לד ט)

ב'א א' , וגיד הנשיא' אחר מלת סדס . ב' , כו' אחר מלת לוס . ג' יחסי , ונשמע מערכות . ד' מכלס, אחר מלת יותר . ה' ס' שם נודע, ונשמע אלס כ' תיבות שם כ' . ו' , ונטועותיו' אחר מלת וזיעותיו .

וענין אלקים יושג בהקשה; כי השכל מורה שיש לעולם מושל ומסדר; ונחלקים בזה בני אדם כפי הקשותם, והקרוב שבדעות בו דעת הפילוסופים, אבל ענין ה' לא יושג בהקשה, אך בראיה ההיא הנבואות, אשר בה יושב (א) האדם כמעט שיפרד ממינו, וידבק במין מלאכי, ותכנס בו רוח אחרת; כמו שאמר ונהפכת לאיש אחר (שמואל א' ו' ו) ויהפוך לו אלקים לב אחר, ורוח לבשת, והיתה עלי יד ה' ורוח נדיבה ורוח כנוי (על) לרוח הקודש הלובשת הנביא, בעת הנבואה, והנזיר, והמשיח, כשנמשח לכהונה, או למלוכה, עת שימשחנו הנביא, או עת שיעזרנו האלקים, וישירוהו בדבר מן הדברים, או בעת הודעת הכהן במדע הנעלם, אחר שישאל באורים ותומים, ואז יסורו מלב האדם הספקות הקודמות, אשר היה מסתפק באלקים, וילעג להקשות בהם אשר היו רגילות להגיע בהם אל האלהות והייחוד, ואז ישוב האדם עובד חושק בנעבדו, ומוסר נפשו להריגה על אהבתו, לגדל מה שהוא מוצא מערכות הרביקה בו, והנוק והצער בהתרחק ממנו, בחפץ הפילוסופים שאינם רואים בעבודתו כי אם מוסר טוב, ודבר האמה, בגדלו על שאר הנמצאות, כמו שראוי לגדל השמש על שאר הנראים, ושאינן בכפירה באלקים וותר מפרותות הנפש הרוצה בכזב.

(ט) אמר הכוזרי כבר התבאר לי ההפרש בין אלקים וי', והבינות מה בין אלקי אברהם ואלקי ארסטו, ושיי' תכספנה לו הנפשות בטעם וראייה, ואלקים יסה אליו הקשה, והטעם ההוא יביא מי שיגיע אליו שימסור נפשו על אהבתו ושימות עליה, וההקשה הזאת היא האיה כי רוממותו חובה בעוד שלא תזוק, ולא יגיע בעבודה צער, ואין להאשים ארסטו כשהוא לועג על מעשה הנימוסים, אחר שהוא מסופק אם ידע האלקים אותם.

(י) אמר החבר וכאמת סבל אברהם¹ אור בשדים, והגרות, והמילה, ודרכת ישמעאל, ועקדת יצחק לשחוט אותו, כי ראה מן הענין האלקי מה שראה טעם, לא הקשה, וראה שאין דבר ממנו נעלם בחלקי מעשיו, וראה שהוא גובל אותו על צדקתו לרגעים, ומורה אותו הדרך הישרה בכל מעשיו, עד שלא היה מקדים ומאחר, כי אם ברשותו; ואיך לא ילעג להקשותו הקדומות. כאשר דרשו רבותינו זכרונם לברכה ביוצא אותו הרוצה אמר לו צא מאצטגנות שלך (נחמיה ח' כ"ד) רוצה לומר שצוהו לעזוב כל חכמותיו ההקשות מחכמת הכוכבים, וזולתם, ויחבק בעבודת מי שהגיע אליו בטעם, כמו שאמר טעמו וראו כי טוב יי' (תהלים לד ט) ובאמת בקרא אלקי ישראל, מפני שהיאזת הזאת נעדרת בזולתם, ונקרא אלקי הארץ, בעבור² שיש לה כח מיוחד מאזורה וארצה ושמייה עוזרים על זה, עם הדברים התלויים בה, אשר הם כעבודת האדמה, וההצעה להצלחת המין הזה. וכל מי שרדף הנימוס האלקות

כ"א (ח) ישוב, ונשמט יושב.

¹ אור בשדים. וכן פה לדעת חז"ל בתלמוד ומדרשים שכתובו את אברהם לכנסן חלם, בעבור מלא רגס לעבוד עבודת אלילים. ² שיש לה. לארץ ישראל.

הוא הולך אחר בעלי הראות הזאת, וינחו נפשותם להאמין להם עם תמימות דבריהם, ועובי משליהם, מה שלא ינחו להאמין לפלוסופים עם דקות הקוייהם, ויופי סדר חבוריהם, ומה שנראה עליהם מהמופת. אך אין ההמון הולכים אחריהם, כאלו הנפשות מתנבאות באמת; וכמו שאמר: נכרים דברי אמת (סוטה ט):

(יח) אמר הכוזרי אני רואה אותך מגנה הפילוסופים, ומיחס אליהם הפך מח שנתפרסמו בו, עד שכל מי שנכדל ונפרש יאמר עליו ששב פילוסוף, או הולך על דעת הפילוסופים, ואתה שולל מהם כל מעשה טוב!

(יט) אמר החבר אבל מה שאמרתי לך, הוא שורש אמונתם, כי תכרית ההצלחה לאדם איננה כי אם המדע העיוני, והגעת הנמצאות מושכלות בשכל בכה, וישוב שכל בפועל ואחר כן שכל נאצל קרוב לשכל הפועל, ולא יירא הכליון, וזה לא ישלם אלא בכלות הימים במחקר והתמדת המחשבה, וזה לא יתכן עם עסקי העולם, על כן הם רואים שיפרשו מהממון והגדולה וההנאה והכנים, כדי שלא יפרדו אותם מן המדע. וכאשר יהיה האדם יודע התכלית ההוא המבוקשת מהמדע, לא יחוש על מה שהוא עושה, כי הם אינם יראים לקבל גמול על היראה ההיא, ואינם חושבים שאם היו גוזלים או רוצחים היו נענשים על זה, אבל צו על הטוב והזהירו מן הרע, בדרך הראוי והמשוכח, ולהתדמות לבורא אשר סדר הרברים על הדרך הטוב וקבע (א) הנימוסים השכליים והם הזנהגות שאינם חובות אך הם מותנים אלא בעת הצורך, ואין התורה (ב) אלא בחלקים מנהגיים, וכבר נתבאר בחכמה התורית, מה שסובל התנאי, ומה שאיננו סובל.

(כ) אמר הכוזרי שקע האור הוא אשר אתה מספר, שקיעה, שהדעת מרחקת שירבה עוד, ואכר אכורה שהשנתה (ג) (אלהי) עולה במחשבה.

(כא) אמר החבר איננו שוקע אלא בעיני מי שאינו רואה אותנו בעין פקוחה, ומביא ראיה מדלותינו, ועניינו ופזורינו שנשקע אורנו, ומגדילת זולתנו והשגתו לעולם, ומשלו בנו, כי יש לו אור.

(כב) אמר הכוזרי לא הבאתי מזה ראיה, מפני שאני רואה שתי האומות החולקות זו על זו יש לכל אחת מהם גדולה וממשלה, ולא יתכן שיהיה האמת בשתי (ד) קצוות הסותר, אלא או באחת מהם, או אינו באחת מהן, וכבר פירשת בהנה ישכיל עבדי מה שהורה שהדלות והשפלות יותר ראוי בעיני האלקי מהגדולה והגאווה, והוא גם כן גלוי בשתי האומות כי הפרסים אינם מתפארים במלכים ולא בגבורים ולא בעשירים, אבל באנשים ההם שהלכו אחר בעל דתם כל הימים הארוכים אשר לא נקבעה

נ"א (א) וקבעו, ונשמט וקבע. (ב) כן בין מלת הסתירה ולא. (ג) ששנתה אינה עולה כמתחבב. ונ"א ששנתה נלתי עולה כמתחבב, ונשמט ששנתה אלפי עולם כמתחבב. (ד) כשני קצות הספק, ונשמטו כתיבות כשתי קצוות הסותר.

² הקוייס. לאה בלור מלות כירות הנספת לסמורה, ערך איכות. וערך הק.

בהם דתו, והיו האנשים החם גולים ונחבאים ונחרגים בכל מקום שמצאו, וסבלו על חזק אמונתם ענינים מופלאים מן הבז וההרג, והם אשר בהם מתבוכים ומכבדים מקומותם ומקומות הריגתם ובונים הבמות על שמותם, וכן עוזרי בעלי דת ישמעאל סבלו מן הבז הרבה עד שנעזרו, ובהם הם מתפארים ובשפלותם ובמותם על עזר דתם, משתבחים, לא במלכים המתגדלים כממזנס וגדולת ענינם, אך כאשר (א) היו לובשים הבלויים ואוכלים השעורים מבלי שכעה, אבל היו עושין כל זה עם תכלית הבלים אל האלקים, ואלו הייתי רואה היהודים עושים זה לשם האלקים, הייתי אומר כי יש להם מעלה על מלכות בית דוד, מפני שאני זוכר מה שלמדתי (ב) במאמר את דכא ושפל רוח, (ישעיה נטו) כי אור האלקים איננו חל כי אם בנפשות הנכנעים.

(ג) אמר החבר הדין עמך שתחפרנו (ג) בזה, מפני שאנחנו סובלים הגלות מבלי הודעה, אבל חשבתי בחשובים ממנו שהם היו יכולים לדרות הבז והעבדות מעל נפשותם¹ במלה שאמרוה מבלי טורח, וישבו בני חורים וחרום ידם על מעבדיהם, ואינם עושים זה אלא בעבור שמירת תורתם, הלא די בקורבה הזאת להפגיע ולכפר עונות רבות, ואלו היה מה שאתה מבקש ממנו לא היינו מתעכבים בגלות הזה, עם מה שיש לאלקים בנו סוד וחכמה, כחכמת גרגיר (ד) הזרע אשר יפול בארץ, והוא משתנה ומהחלף בנראה אל הארץ ואל המים ואל הזבל, ולא ישאר לו שום רשם מוחש כפי מה שידומה למביט אליו, והנה היא אשר תשנה הארץ והמים אל טבעה, ותעתיקם מדרגה אחר מדרגה שתריק (ה) היסודות, ותשיבם אל דמות עצמה, ותדחה קלפותיה ועליה, וזולת זה, (ואשר) [וכאשר] נזדכך הלב ויהיה ראוי לחול בו הענין ההוא וצורת הזרע הראשון, עושה העץ ההוא פרי כפרי אשר היה זרעו ממנו, וכן תורת משה כל אשר בא אחריו ישתנה אליה באמת ענינו, ואם היא בנראה דוחה אותה, ואלה החגרים הם הצעה והקדמה למשיה המחוכה אשר הוא הפרי, וישבו כלם פרו כאשר יודו לו, וישבו העץ (ו), ואז יפארו ויזקירו השורש אשר היו מבזים אותו, וכאשר אמרנו בהנה ישכיל עבדי, ואל חביט אל רחק אלה מן האלילים והשתדלותם ביחוד, ותפארום ותשבחם, ותביט אל ישראל בעין הפחיתות בעבור שעבדו הבעלים בימיהם, והתבונן במה שצופים רבים (ז) מהאפיקורסים, ועוד כי הם מפרסמים אותה, ואומרים בה השירים המפורסמים הנזכרים, שאין מושל על מעשי בני אדם, ולא

נ"א (ח) כאשר ונשמט כאשר. (ב) שלמדתי, ונשמט שלמדתי. (ג) שתחפרנו ונשמט שתחפרנו. (ד) כחכמה בנרגיר, ונשמט כחכמת גרגיר. (ה) עד שפדק, ונשמט שתריק. (ו) וישבו העץ אחד. (ז) רכס מהאפיקורוסות, ונשמטו התיבזה רכס מהאפיקורוסים.

¹ במלה שאמרוה. כי חזק אמונתם הישמעאלים הוא המאמר. לא אללה, אלא אללה, מהמד וכול אללה. וכעתקהו חין אל מכלעדי אל, מהמד שליח אל — ועד כיום הם יוניח איש בן אמונה אחרת-אלף בשגגה ובגלי דעת-המאמר

גומל ולא עונש עליהם, מה שלא נזכר מעולם על ישראל, אך היו העם מבקשים תועלות הצלמים ההם והרוחניות תוספת על תורתם, והם שומרים תורתם בעבור שהיתה תועלת העבודות בהם גלויה בזמן ההוא, ואם אינו כן, למה לא נשחזנו אל תורות הגוים אשר הגלום ושבו אותם, עד שמנצח ועדקיהו שלא היו בישראל מכעיסים כמותם, לא רצו לעזוב תורת ישראל, אבל היתה להם תאוה לתוספת תועלת מנצחון וכרכת ממון בכחות ההם, אשר היו אצלם מגוססים, ממה שהזחיר הכורא מהם, ואלו היה להם היום הפרסום ההוא¹ היית רואה אותנו ואתהם היום נפתים להם כאשר אנחנו נפתים לשארית ההבלים מאצטגנינות ולחשים וקמיעות ונסיונות רחוקות מהטבע, עם הרחקת התורה אותם.

(כ) אמר הכוזרי אני רוצה עתה, שתראה לי מעט משירי החכמות הטבעיות אשר אמרת שזיו אצליכם.

(כ) אמר החבר מהם ספר יצירה והוא לאברהם אבינו, והוא עמוק ופירושו ארוך, הורה על אלהותו ואחדותו בדברים מתחלפים מתרבים מצד, אבל הם מתאחדים נסכמים (א) מצד אחר. והסכמת מצד האחר אשר יסדרם מהם ספר וספור וספר, (ספר ילרכ מ"א וע"ט סי'ט) רצונו כספר, השיעור והמילום בגופים הנבראים, כי השיעור, עד שיהיה הגוף מסודר וערוך ראוי למה שנברא לו, לא יהיה כי אם במנין, והמדה והמשורה והמשקל וערך התנועות וסדור המוסיק"א הכל במנין, רוצה לומר ספר, כאשר אתה רואה הבונה לא יצא מתחת ידו בית עד שקדם ציורו בנפשו, ורצה כספור הדבור והקול, אבל הוא דבור אלקי קול דברי אלקים חיים, חיה בו מציאות התכונה והצלם אשר דובר בה כמו שאמר (ב) יהי אור ויהי אור, יהי רקיע (בראשית ה'), ולא יצא הדבור עד שנמצא המעשה, וספר רוצה לומר חמכתב, ומכתב אלקים הוא יצירותיו, ודברי האלקים הוא מכתבו, ושיעור האלקים הוא דברו, הנה שב (ג) הספר והסיפור והספר בתק האל דבר אחד, ובחק האדם שלשה, מפני שהוא משער בשכלו, ומדבר בפיו, וכותב בידו, הדבור ההוא, בעבור שיורה אותוך באלה השלשה, על דבר אחר מבריאות הכורא יתברך, ויהיה שיעור האדם בדבורו (ד) ובמכתבו אותות מורים על עצם הדבר לא גוף הדבר, אבל שיעור האלקים ודברו הוא הדבר בעצמו, והוא מכתבו, כאשר אם היית מעלה על דעתך אורג בגדי פסים, מחשב כמלאכתו, והמשי נעשה לרצונו, ומגוון (ה) בגוונים העולים על לבו, ומרכיב (ו) הרכבות אשר הוא חפץ, יהיה הבגד (ז) בשעורו ומכתבו, ואלו

נ"א (א) נסכמים, ונשמע נסכמים. (ב) שנאמר, ונשמע שאמר. (ג) שכ הנחשכ וסיס הספר וכו'. (ד) ודברו ומכתבו, ונשמע בדבורו ומכתבו. (ה) ומתגוון, ונשמע ומגוון. (ו) ומתרכב הסרככות, ונשמע ומרכיב סרככות. (ז) סכגד סכוא.

סכוא. אז אחת דמו לשתאמז כמדע. ¹ היית ראש וכו' נפתים להם, כלל ספק כון סככר סס לדרשח חול כסוסדרין ק"ב חיל (מנשה לרכי חכוס) אי סוס סתס סוס נקוט כשיסול גלומא, ורסטת חככרסח"י ע"ש כל סמאמר.

היינו יכולים כשנדבר במלת אדם, או כשנחקק גוף האדם להמציא צורתו
 היינו יכולים על הדבור האלקי והכתב האלקי, והיינו בוראים, כאשר אנחנו
 יכולים קצת היכולת על הציור השכלי. אך הדשונות והמכתבים יש לקצתם
 יתרון על קצתם, מהם מה ששמותם נאותים הרבה בקרואים (א), ומהם
 רחוקים מהנאות (ב) להם, והלשון האלקי הברואה אשר למדה האלקים
 לאדם ושמה על לשונו ובלבבו, היא מבלי ספק השלימה מכל הלשונות,
 והנאותה לקרואיה יותר מכולם; כמו שאמר וכל אשר יקרא לו האדם
 נפש היה הוא שמו (נלחשית כיט) רצה לומר שהוא ראוי לשם ההוא
 ונאות לו¹ ומלמד על טבעו. — והתחייב מזה לשום מעלה ויתרון ללשון
 הקדש,² ושהמלאכים יותר חוששים לה ומרגישים מוזגתם מהלשונות.
 ועל זה נאמר במכתב, כי צורות אותיות אינם בלא כונה ובמקרה,
 אבל לענין נאות עם המכוון מכל אות ואות. ואל יהי רחוק בעיני הזה
 רושם השמות והדומה להם מדרך הדבור והכתב וקודם להם השיעור,
 רוצה לומר מחשבת הנפש המהורה הדומה למלאכים, ומתקצצים השלשה
 ספרים ספר וספור וספר בדבר אחד, ויהיה הדבר ההוא המשוער כאשר
 שער אותו בעל הנפש הברה, וכאשר כתבו, אכן (ג) אמר זה הספר
 על האלקים יתברך, שברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וספור וספר,
 כלם (ד) בחקו יתברך אחד, והאחד ההוא התחלה לשלשים ושתים נתיבות
 פלאות חכמה שהם עשר ספירות ועשרים ושתים אותיות (ספר יצירה מ"א),
 רמז אל יציאת הנמצאות אל מעשה יוצר (ה) בכמות ובאיכות, והכמות
 מספר וסוד המספר איננו כי אם בעשהה, כמו שאמר; עשר ספירות
 בלי מה, עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה. ולהם סוד חתום.
 למה עמר החשבון על עשרה לא פחות ולא יותר, ועל זה סמך לו: הבן
 בחכמה וחכם בכינה בחון בהם וחקור בהם (ו) ודע וחשוב וצור והעמיד
 דבר על בירורו (ז) וחשב יוצר על מכונו, ומדתו עשר שאין להם סוף,
 ואחר כן הכרתם באיכות, וחלק העשרים ושתים אותיות שלשה חלקים,
 שלש אמות ושבע כפולות, ושתים עשרה פשוטות, ואמר שלש אמות
 אלף מ"ם ש"ן, אמ"ש סוד גדול מופלא ושכוסה, שממנו יוצאין אור
 ומים ואש, שבהן נברא הכל (ח). ושם מערכת האותיות האלה עם
 מערכת העולם הגדול והקטן, שהוא האדם ומערכת הזמן אחת, וקרא
 אותם ערים נאמנים עולם ונפש ושנה, הודיע אותנו כי הסוד אחד

נ"א א) כהם, בין מלת בקרואים ומהם. ב) מהות להם, ונשמט מהנאות להם.
 ג) וכן, ונשמט חקן. ד) וכלם, ונשמט כלם. ה) אל מעשה יוצרו, ונ"א אל
 מעשה יוצרה, ונ"א אל מעשה יוצרו. ונשמטו התיבות אל מעשה יוצר. ו) מהם,
 ונשמט כהם השנית. ז) צוריו, ונשמט בירורו. ח) העולם, ונשמט מלת הכל.

¹ ומלמד על טבעו. הסודי לשטתו ששפה העברית היא לשון טבעי, כל מלה
 המסמנת את המושג כוללת את מהות וטבע המושג. כמו, נחש מסמן תכונת
 הנחש, שור משום שהוא ישר בטבעו, וכדומה אשר עמלו המפרשים למצוא טבע
 כל דבר בקריאת שמו. ² ושהמלאכים וכו'. מרמז לדברי חז"ל שאלאכ"י הסרות
 אינן נזקקין ללשון ארמי (שבת יב:).

מהמסדר האחד יתברך, (א) ואם הנמצאות מתחלפות ושונות זו מזו, התחלפותם נחמריהם, שהם שונים, מהם עליון ומהם התחתון, ומהם העכור, ומהם (ב) הוד, הבל (ג) נחמר, חונן הצורות ונותן התכונות והסדור, הגה החכמה כלם בהם אחת והשגחה אחת, הולכת על סדר אחד בעולם הגדול, ובאדם ובסדור הגלגלים, והוא שאמר עליהם. שהם עדים נאמנים על אחדותו יתברך שמו - עולם, ונפש, ושנה, ושם סדורם על קרוב הדמיון (ד) שלש אמות אמ"ש.

בעולם, אויר, מים, איש,
בנפש, גויה, בטן, ראש,
בשנה, רויה, קור, והום.

שבע כפולות בנד כפרת

בעולם, שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, כנב, לבנה.
בנפש, חכמה, עושר, ממשלה, חיים, הן, זרע, שלום.
בשנה, שבת, חמשי, שלישי, ראשון, ששי, רביעי, שני.

שתים עשרה פשוטות

בעולם, מלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזנים, עקרב,
קשת, גדי, דלי, דגים,

בנפש, אבר לראות, אבר לשמוע, אבר להרוח, אבר לדבר, אבר לטעום,
אבר לתשמיש, אבר לעינות, אבר להלך, אבר להרהר, אבר לכעוס,
אבר לשחוק, אבר לישון,

בשנה, ניסן, אייר, סיון, תמוז, אב, אלול, תשרי, מרחשון,
כסליו, טבת, שבט, אדר,

אחד על גבי שלשה, ושלושה על גבי שבעה, ושבעה על גבי שנים
עשר, ובאברים האלה מקום השתתפות, כמו כליות יועצות,
ומחול שוחק (ה) וקיבה ישנה, ואיננו תמה שיהיה לכליות כח בהטבת
העצה, כי אנחנו רואים כמו זה בביצים שאנחנו רואים הסריסים יותר
חלושי השכל מהנשים, מפני שנעדרו הביצים, חסרו הזקן והעצה
הנכונה, ומחול שוחק, בעבור שכח הטבעי מנקה הדם והמרה
השחורה מהעכירות והעובי, ובהנקותם תהיה השמחה והשחוק,
וכבר כועס בעבור המרירות (ו) המתולדות בו, וקיבה ישנה כנוי
לכלי המזון, ולא זכר הלב מפני שהוא המלך, ולא הקרום והריאה,

ג'א (א) ממסדר אחד יתברך. (ב) מסס עליון ומסס תחתון ומסס עמור ומסס
ק. (ג) חכל, ושמש מלה ככל. (ד) כזה, בין מלה סדמיון לשלש. (ה) ניל
כבוד כועס, בין כתיבות ומחול שוחק וקיבה ישנה. (ו) כמרה כחזומה שנעשית בו.

מפני שהם שמישים מיוחדים לו, ואינם שמישים לשאר הגוף, כי אם בדרך
 המקרה, לא ככונה הראשונה, והמוח נכנס בחלקי החושים הנולדים ממנו,
 ועוד כי יש לאיברים שהם למטה מהקרום החולק סוד, מפני שהם הטבע
 הראשון, והתולדה הראשונה, והקרום חולק בין עולם הטבע ועולם (א)
 החיים, כמו שהצואר חולק בין עולם החיים ובין עולם הדבור, כאשר
 זכר אפלטון בספר טימאוס, והמוצאים הראשונים שהם מעולם הטבע,
 ושם שרש ההויה, שמשם יצא הזרע ושם יכרא העובר כמה שבין
 הארבעה טבעים, משם בחר הבורא הנתחיים המוקרבים, החלב והדם
 ויותרת הכבד ושתי הכליות, ולא בחר בלב ולא במוח ולא בריאה ולא
 בקרום—והסוד עמוק למאד, והפירוש אסור (ב). וכבר נאמר אין דורשין
 בספר יצירה אלא בתנאים (מגיגה יא): ומעט שהם מזומנים, ואח"כ
 אמר שבע כפולות, שש צלעות לשש צדדים, והיכל קדוש (ג) מכוון
 באמצע, ברוך (ד) כבודו ממקומו, הוא מקומו של עולם ואין עולם
 מקומו, רמז לענין האלקי המחובר בין החפכים, ודמיון בנקודה
 וחמרכו מגוף בעל הששה (ה) צדדים, ושלושה המשכים, ובעוד שלא
 תקבע (ו) התוך לא יקבעו הקצוות, והעיר על הערך אשר בין אלה
 ובין הכח הסובל לכל, שבו יתחברו החפכים בערך הנקבע בעולם ונפש
 ושנה, כי שם לכל אחד מהם דבר כולל את חלקיו ומסדר אותו,
 ואמר ת לי בעולם כמלך על כסאו, גלגל בשנה כמלך במדינה,
 ל ב בנפש כמלך במלחמה, ת לי שם התנין הנזכר בחכמת התכונה
 הוא בערב גווה"ר, רמז בו אל עולם השכל, כי העינים (ז) בו מבנין
 הדברים הנעלמים אשר לא ישגו בחוש, ורצונו בגלגל גלגל השמש
 הנוטה, שבו יסתדרו חלקי השנה, ול ב מסדר החיים ומושל בחלקיו,
 ורוצה לומר שהחכמה בשלושה אחת, והענין האלקי אחד, והחלוק
 ביניהם איננו כי אם בהתחלפות היוליהם. ודמה הענין האלקי
 כשהוא מנהיג הרוחנים כמלך על כסאו, אשר יעשו דבריו ברמז מעט
 אצל סגולתו ועכריו המכירים אותו, מבלי תנועה מהם וממנו, ודמיון
 כשהוא מנהיג הגלגלים כמלך במדינה, כי הוא צריך להראות בפנות
 המדינה, שיראה על כל חלק ממנה ממשלתו ומוראו ותועלותיו, ודמיון
 כשהוא מנהיג החיים כמלך במלחמה, שהוא בין הפכים ישתדל להגביר
 אוהביו ולגבר על אויביו, והחכמה אמת, כי אין החכמה בגלגלים גדולה
 מהחכמה בקטן שבחיים, אך גדולת בעלתם בעבור שהם מחוטר זך
 וקיים, לא יכלם כי אם בוראם, והבעל חיים (ח) מחומר מקבל רושם
 מתפעל, רושמים בו החפכים הכאים עליו תמיד מקור וחום וזולתם,
 ומכלה אותם הזמן, לולי החכמה אשר התחכמה להם בזכר וביקבה,
 להשאיר הזמן באבד (ט) האישים, וזה בסבוכי הגלגל והזריחה והשקיעה,
 כאשר (י) העיר עליו הספר הזה, ואמר שאין הפרש בין יצירת הזכר

נ"א ח' לעולם, ונשמת מלת ועולם. ב' ארוך, ונשמת אסור. ג' קדש, ונשמת
 מלת קדוש. ד' צרוך כבוד ה', ונשמת מלת כבודו. ה' שש ללעות, ונשמת
 כששס נדדים. ו' יקבע, ונשמת תקבע. ז' כחנין, ונשמת כענש. ח' והחיים,
 ונשמת והנעל חיים. ט' כחכנד, ונשמת כחכד. י' אשר, ונשמת כאשר.

והנקבה, אלא מה שיש בין הראות האיברים מה והסתרים, וכבר ביארנו
 זה בני תוה, שאיברי הנקבה כאיברי הזכר, אלא שהם מהופכים אל
 פנים, כמו שאמר זכר באמש ונקבה באשם, חוזר בגלגל פנים
 ואחור, אין בטובה למעלה מענג, ואין ברעה למטה מנגע, רוצה לומר
 שאותיות אמש, ואשם, וענג ונגע אחת הן, ואין כיניהם אלא הזקדמה
 והאחור, כמו שהזריחה והשקיעה לגלגל אחת בחוקן, ובחוקנו אנחנו
 רצוא ושוב. ודמו באברים (א) שהם למטה מהקרום על מוצאי הטבעים
 הארבע, כמו שאמר: שני לועזים ושני עלזים שני יועצים ושני עלוצים
 עשאן כמין מריבה, ערכן כמין מלחמה, מקצת אלו מצטרפין (ב) עם אלו,
 ואלו כנגד אלו, אם אין אלו אין אלו, וכולם אדוקים זה בזה, והרמו
 מוכן לגמרי (ג), ואם יקשה לבאר הפרדתו (ד) מצורת בעלי היום אל
 הפכים, והן גורמין הצלתו מהמרחמה הזאת, ולולי המלחמה הזאת לא
 היתה הצלתו זאת (ה), אחרי שסדר היצירות והקדים (ו) הדבר החשוב,
 והוא רוח אלקים חיים, אמר אחת רוח אלקים חיים. שתיים רוח מרות,
 שלש מים מרות, ארבע אש ממים, ולא זכר הארץ מפני שהוא הגוף
 והחומר להיות, כי כלם ארץ, אבל אומרים זה גוף אישי, וזה גוף
 אוירי, וזה גוף מימי, על כן הקדים שלש אמות אש ומים ורוח,
 והקדים רוח אלקים, והוא רוח הקדש, ממנה נבראים המלאכים הרוחניים,
 ובה מתחברות הנפשות הרוחניות, ואחריה האויר המושג, ואחריו המים
 אשר מעל לרקיע, לא השיגתם הקשת הפילוסופים, על כן לא הודו בהם,
 ואפשר שיאמר בו אומר שהוא כדור הקרה שקירין כערכי זמחריר ומקום
 תכלית הגעת העבים, ואחריו מקום האש הטבעי שקורין אותו בלשון
 ערבי אלאתור, כאשר אומרים ורוח אלקים מוחפת על פני המים
 (נראה א' ב) שרצונו במים האלה החומר הראשון בלי איכות, אבל
 תהו ובהו, עד שהתאיך בחפץ האלקים הסובב אותו, וכנה אותו ברוח
 אלקים, ודמות החומר הטבעי במים דמיון נכון ביותר, כי מה שהוא יותר
 עבה מן המים לא ישחוו פעולות הטבע בכל חלקיו, מפני שהם הזקים,
 כי אין הגוף הארצי ראוי כי אם למלאכות, כי המלאכה אינה כוללת כי
 אם שטחי החומר, ולא כל חלקיו, והטבע הוא כולל כל חלקי הדבר,
 ואין הווה אלא שיהיה כבר בתכונת המים זכ נגר, ואם אינו כן, לא יקרא
 הוא טבעי, אבל הוא מלאכותי, או מתרכב או מקרי, ואין הטבע פועל
 בו, אלא בעודנו בתוכם המים, יצוירנו בחפצו, ואחר כן תקשה (ד) מה
 שהוצרך להתקשות, ואמר על הדומה לזה, עשה מתהו ממש, ועשה
 את אשר אינו ישנו, וחצב עמודים גדולים, מאויר שאינו נתפש, ועוד
 אמר: מים מרוח חקק וחצב תהו ובהו ורפש ושיט עשאן כמין ערוגה,
 הציבן כמין חומה סבבן כמין מעזיבה וצק (ה) מים אליהם ובעשו עפר,
 ואמר עוד, תהו זה קו ירוק שמקף את העולם כולו, בהו אלה אבנים

ג'א (א) לאברים, ושמש באברים. (ב) אלו תמורם אלו, בין מלת אלו ומלת ואלו,
 (ג) מלת לגמרי אינו. (ד) חלקו, ושמש מלת ספרדתו. (ה) כל זה אחר,
 ושמש מלת אחרי. (ו) וקדד. (ז) סקסס. ואפשר לחקו יתקשה. (ח) יתק
 ושמש וצק.

המפולמות המשוקעות בתהום שמביניהם יוצאין בים (חגיגה יב), ורמז מעט מסוד השם הנכבד יו"ד ה"א ו"ו ה"א, שהוא נאות לעצם האלהי המתאחד אשר אין לו מהות, כי מהות הדבר זולת מציאות הדבר, והאלקים יתברך מציאותו הוא מהותו, כי מהות הדבר גדרו, ¹ והגדר מחובר מסוגו והכדלו, ואין סוג ואין הכדל לעלה הראשונה, והתחייב שיהיה הוא הוא.— וכאשר ספר, כי סבות רבות הדברים הוא סכוב הגלגל, כמו שאמר הזר גלגל שנים ואחור, ודמה זה בהתמוג (א) האותיות הנפרדות, האל"ף עם כלם וכלם עם אלף, בית עם כלם וכלם עם בית, הוורית חלילה, נמצא כל הדבור יוצא במאתים ושלשים ואחד שערים, ואחר כן אמר איד התרכו בשלש האותיות, ורבעים שלש אבנים, בונות ששה בתים, ארבע בונות עשרים וארבעה בתים, צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר, ומה שאין האוזן יכולה לשמוע.— בן נצטרך לחקור, מאין גתרכו הדברים קודם סכוב הגלגל, והבורא אחד הוא, ולגלגל על דרך הדמיון ששה צדדים (ב) והניח ברבור השכלי (ג) שמות הבורא, וכחר לו ברבור הגשמי האותיות היותר דקות, אשר הם כרוחות לשאר האותיות, והם הוי. ואמר: כי החפץ כשהוא יוצא בשם הנכבד הזה, יהיה מה שיחפוץ יתברך, ויהיה כפי (ה) נגזר ה"ו; ואין ספק שהוא והמלאכים מדברים הרבור השכלי, ויודעים מה שיהיה בעולם הגשמי קודם יצירת העולם, ואיך יאצל הרבור וההברה ממנו, על המדברים שהם עתידין להבראות בעולם. והיה כדן שיהיה העולם הגשמי נכרא בענין שהוא נאות לגשמיים, בשם הנכבד השכלי הנאות לשם הגשמי יהו, יהו, הוי, הוי, והי, התחייב מכל אחד צד ניצודי העולם (והם) [וקם] הגלגל, וזה מהדברים שאינם מספיקים הכל, אם מפני שהמבוקש עמוק מהשיג, או מפני שתכונותינו מקוצרות; או לשני הדברים יחד. ועל הרומה לזה חקרו הפילוסופים והביאם מחקדם לאמר: כי מאחד לא יהיה ממנו, כי אם אחד, וקבעו ² מלאך קרוב נאצל מן הראשון, ואחר כן אמרו: כי המלאך הזה יש לו שתי מדות, אחת שהוא יודע מציאותו בעצמותו, (ו) והשנית ידיעתו שיש לו סבה, והתחייב ממנו שני דברים, מלאך וגלגל הכוללים הקיימים, וזה גם כן כמה שהשכיל מן הראשון התחייב ממנו מלאך שני, וכמה שהשכיל מעצמותו התחייב ממנו גלגל שבתאי, וכן עד הירח, ואחר כן אל השכל הפועל, וכבר קברו בני אדם זה, והתפתו לו, עד שאמרו: שהוא מופת, מפני שיחסו אותו אל פילוסופי

ב"א (א) בהתחברות. (ב) שם ללעות וקבע. (ג) השכלי, ונשמע כשכלי. (ד) שם לבורא. (ה) בני"א ד' סיבות הללו ויחסם כפי נגזר כוי חונס. (ו) בעלמנו, ונשמע בעלמותו.

¹ והגדר מחובר מסוגו והכדלו, לחלל אש יש אש נפסך להגדיר מסות האדם, או פאזר: שזא חי (זכו סיגו) מדבר (זא סדלו). וראה במלח סגיון שער יוד (כסודס ע"י ווארשא הכריס סוף דף מט-נ) ונספר דוח תן פרק ה. ² מלאך וכו' נאלץ מן הראשון. ר"ל ללא מן המבוסס: אך כשתלשם כבריחם כלס מן האחד השבוט, אזרו: שכן סכורא לא נאלץ רק מלאך אחד, וסוף אשר

יון, וזאת מענה גרידא אין בה ספוק, ומקשים עליה בכמה פנים; אחת מהם למה עמדה האצילות הזאת (הקצור) [הקצר] יד מהראשון? ואחר כן נאמר: למה לא התחייב מהשכלת שבתאי מה שלמעלה ממנו דבר אחד, ומהשכלתו המלאך הראשון דבר אחר, ותהיינה צורות אצילות שבתאי ארבי, ומאין לנו, שמי שישכיל עצמו יתחייב ממנו גלגל, ומו שהשכיל הראשון יתחייב ממנו מלאך, ובעת אשר ישעון ארסטו שהוא משכיל את עצמו, צריך שיהיה נתבע שיאצל (א) ממנו גלגל, ואם ישעון (ב) שהשכיל הראשון, שיאצל ממנו מלאך, אמנם זכרתי לך ההתחלות האלה, שלא תבהיך הפילוסופיא, ותחשוב שאם תלך אחריה הית מניח לנפשך כמופת הברור, אבל התחתם כלם לא יסבול אותם שכל ולא יכנסו תחת הקשה, ועוד כי אין בין שנים מהם הסכמה, אלא המקבלים מהם שסומכים על דבר אחד¹ אם אבנדקלוס (ג) ואם פיתאגוריש או ארסטו או אפלטון וזולתם הרבה, אין אחד מהם מסכים עם חברו.

(כ) אמר הבוזרי מה הוצרך אל אותיות הוי, או אל מלאך וגלגל וזולת זה עם ההודאה בחפץ הבורא, ובחדוש העולם, ושהאלקים ברא את הדברים הרבים במנינם בבת-אחת למיניהם, כאשר זכר בסדר בראשית, ושם בהם כח-התולדה, והעמידם² ומכלכרם לרגעים בכח האלהי, כמו שאנחנו אומרים: מחדש טובו בכל יום תמיד מעשה בראשית.

(כז) אמר החבר השיבות טלך כוזר, זהו האמת והאמונה באמת, ועזיבת מה שאין צורך (עליו) [אליו], אך שמא היה זה העיון מאנדרם (ד) אבינו כשנתבררה לו האלהות ואחרות קודם שידבר עמו במחזה, ואחר שדבר עמו הניח כל בקשותיו (ה) ושם לבקש רצון האלקים מעצמו, אחר שלמדו איך הוא הרצון ובאי זה דבר יושג ובאי זה מקום, וכבר דרשו רבותינו ביוצא אותו הוצעה צא מאצטגנינות שלך רוצה לומר צא מחכמת הכוכבים, ומכל חכמה טבעית מסופקת—וכבר אמר אפלטון: מהנביא שהיה בזמן מאריגוס המלך, שהוא אמר לפילוסוף שהיה מתעסק בפילוסופיא מהאלקים, לא תגיע אלי בדרכים האלה, אך במי ששמתיו שליח ביני ובין ברואי, רוצה לומר הנביאים והתורות האמתיות, והוגדר (ו) בספר הזה בסוד העשרה האחרים שמיסכימים עליהם במזרח ובמערב, מבלתי שיביא אל זה טבע, ולא יכרועם שכל, אגל לסוד אלקי, מה שאמר (ספר יזירס מ"ד): עשר ספירות בלי מה, בלום פיך מדבר, בלום לבך מדהרת, ואם רין לבך שוב למקום, שלכך נאמר רצוא

ב"א (ה) לכאלל, ושמט שיאלל. (ב) ישעון, ושמט ישעון. (ג) חנומקאלים, ונ"א חנד נקלים, ושמט חנדקלוס. (ד) לחנרס, ושמט מחנרס. (ה) קקשתיו, ושמט קקשתיו. (ו) ונגד, ושמט וסוגד.

קראכו עלול הכאשון. ¹ אם אבנדקלוס, כדפוס ווינטיא ס"ז כנרסא חנד נקלים. ונ"א חנומקלים. ויתבארו בשמות כאלה, מי סיס ספלוכוף כוס, כספתחות ס"ס. ² ומכלכלם לרגעים. וזה סוד כספוט אשר נרא אלכוס לעשות, מי סבורא כוא סו על תמיד ככריאס, אף אחרי ששנת מסלחכטו כנרלס וכנגלית.

ושׁוּב . וְעַל דָּבָר זֶה נִכְרַתָּה בְרִית . וּמִדַּתָּן עֶשֶׂר שָׁאִין לָהֶם סוּף , נִעֲוֶץ סוּפִן בְּתַחֲלָתָן , וּתַחֲלָתָן בְּסוּפִן , כְּשֶׁלֶּהֱבֵת קִשׁוּרָה בְּגַחֲלָת . וְדַע וְחֹשׁוּב וְצוּר שֶׁהַיּוֹצֵר אֶחָד , וְאִין בִּלְעֵדִיו , וְלִפְנֵי אֶחָד מֵהָ אֵתָה סוּפֵר . וְחֲתִימַת הַסֵּפֶר , וְכִשְׁחִיבִין אֲבֵרָהֶם וְצֵר וְחִקֵּק , וְצֵרָף וְיֵצֵר וְחִקֵּר וְחִשֵּׁב , וְעֵלְתָה בִּידוּ , נִגְלָה עֲלָיו אֲדוּן הַבַּל , וְקִרְאוּ , אֹהֲבוּ , וְכִרַת לוֹ בְרִית בֵּין עֶשֶׂר אֲצִבְעוֹת יָדָיו , וְהוּא בְרִית לִשׁוֹן , וְכִין עֶשֶׂר אֲצִבְעוֹת רַגְלָיו , וְהוּא בְרִית מִיֵּלָה , וְקִרְא עֲלָיו בְּטֵרֶם אֲצֵרְךָ בְּכַמֵּן יִדְעָתִיךָ (יִמְיָא ה').

(כח) אָמַר הַכּוֹזְרֵי רְצוֹנֵי שְׁתֵּרָאֲנִי טַעַם (א) מִחֲכָמוֹת הַכּוֹכְבִים , (ב) הַנְּאוֹתִים לְמַבְעִים . (ג)

(ט) אָמַר הַחֲבֵר כְּכֵר הָעִירוֹתֶיךָ (מֵאֲמַר שֵׁי סִימָן סֵד) עַל (יִדְעָתָה) [יִדְעָתָה] בְּמַכְטִים (ד) הַבְּרוּרִים , בְּהוֹרָאָת (ה) מִדְּעָה בְּתַקּוּפַת לְבָנָה , אֲשֶׁר הִיא כִּמְיָ י"ב תְּשִׁצָּג (ר"ס נס.) מִקּוֹבֵל מִבֵּית דָּוִד וְלֹא נִשְׁתַּבֵּשׁ , וְתַקּוּפַת חֲמָה הַבְּרוּרָה , אֲשֶׁר הִיוּ בָּהּ נִזְהָרִים שְׁלֹא יִפּוֹל פֶּסַח אֵלָּא אַחַר תַּקּוּפַת נִיסָן , וְכִמּוֹ שֶׁאֲמַר קֶצֶתָם כִּד הָזִית דְּמִשְׁכָּא תַּקּוּפַת טַבַּת עַד שִׁיתֶסֶר בְּנִיסָן עֲבָרִיהָ לְהָיִא שְׁתָּא כְּדִי שְׁלֹא יִפּוֹל פֶּסַח בְּרַבִּיעִיַת הַחֹרֶף (סס נא .) (ו) וְהָאֱלֹהִים צוּה וְהַזְהִיר שְׁמֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב (סָמוּת) וְהַתְּקוּפָה הַנּוֹחֶגֶת אֲצֵל הַהַמּוֹן אֵינְנָה בְּרוּרָה , אֲבָל הִיא עַל דְּרַד הַקְּרוֹב , בְּחֻלּוֹקַת הַשָּׁנָה עַל אַרְבַּעַת רַבִּיעִים , כָּל רַבִּיעַ צִ"א יוֹם וּרְבִיעַ יוֹם , וְיֵשׁ שִׁיפּוֹל פֶּסַח בְּחֻשְׁבוֹנָה בְּרַבִּיעִיַת הַחֹרֶף , וְכִבֵּר טַעֲנֵנוּ עַל הַיְהוּדִים , וְחִשְׁבוּ כִי עַקֵּר תּוֹרַתָם אֲכִד וְשִׁאִינֶם עַל שׁוֹרֵשׁ אַחֵר , בְּעֵבֹר שִׁיפּוֹל לָהֶם פֶּסַח קוֹדֶם הַכֶּנֶס פֶּרֶק הָאֲבִיב , כְּפִי חֻשְׁבוֹנָה בְּתַקּוּפָה שֶׁהִיא בְּפִרְהִסְיָא , וְלֹא שְׁמוֹ לֵב אֵל תַּקּוּפַת חֲמָה הַבְּרוּרָה הָאֲמִתִּית , שֶׁהִיא בְּצַנְעָה בְּלַתִּי (ז) מְפּוֹרֶסְמַת , וְשַׁעַל חֻשְׁבוֹנָה לֹא יִפּוֹל פֶּסַח בְּשׁוֹם פְּנִים , אֵלָּא שְׁתַּחֲוֶל הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֵאשׁ הַמַּלְּאָה וְאִפִּילוּ יוֹם אֶחָד , וְלֹא אִירַע בּוֹה שׁוֹם שְׁבוּשׁ מִכְּמָה אֶלְפֵי יָשִׁים , וְהוּא חֻשְׁבוֹן (ח) דְּבַק לְמַבִּישׁ הַבְּאֲתָנִי , וְהוּא הַבִּירוֹר שֶׁבְּקַבּוּעִים וְהָאֲמִתִּי שֶׁבָּהֶם , וְאִיךְ יִתְכַן מִדְּעַ תַּקּוּפַת חֲמָה וְתַקּוּפַת לְבָנָה מְדוּקְדָקַת וְבְרוּרָה , אֵלָּא מִחֲכָמַת הַתְּכּוֹנָה עַל הָאֲמִת וְעַל הַבְּרוּר , וְכִבֵּר הַקְּרַמְנֵי מִסוּד נוֹלַד קוֹדֶם חֲצוֹת (סס כ) וְזוֹלַת זֶה , וְנִשְׂאֵר עֲדוּן מִן הַחֲכָמָה הַמְּיוֹחֶדֶת בְּעֵינֵי הַזֶּה סֵפֶר הַנִּקְרָא (ט) פֶּרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקָנוֹס , כִּי מִדַּת הָאָרֶץ וְכָל אֶחָד מִהַגְּלָלִים , וְטַבְעֵי הַכּוֹכְבִים וְהַמְּזוֹלוֹת וְהַצּוּרוֹת ¹ וּבְתִיבָהּ וְטוֹבָתָהּ וְרַעְתָּהּ ,

כִּי א' (א) נִלְ מַעַט וְנִשְׁמַט טַעַם . (ב) הַחֲכָמִים , וְנִשְׁמַט הַכּוֹכְבִים . (ג) לְטַבְעִים , וְנִשְׁמַט לְטַבְעִים . (ד) בְּכוּוֹטִים , בֵּין מֵלֶת בְּמַבְטִים וּמֵלֶת הַבְּרוּרִים . (ה) בְּרֵאשִׁית . (ו) הַסִּתּוּ , וְנִשְׁמַט הַחֹרֶף . (ז) כִּי א' שְׁתֵּי תִיבוֹת הִלְלוּ בְּלַתִּי מְפּוֹרֶסְמַת אֵינֶס . (ח) מִסְמִס לְכוּוֹן אֲלֵבִיתֵאֲנִי , וְנִשְׁמַט ג' תִּיבוֹת אֵלֶּה דְּבַק לְמַבִּישׁ הַבְּאֲתָנִי . (ט) קִרְא , וְעַל סִנְקֵרָא .

¹ וּבְתִיבָהּ , הַאֲלֵטְגִינִים , יַחֲסוּ לוֹ כּוֹכְבֵי לַכַּת י"ב הַמְּזוֹלוֹת הַמְּפּוֹרֶסְמִים , וְכִי לִסְס בְּתִיבָהּ , כִּיזוּ שְׁאֲמָרוּ , הַשֶּׁמֶשׁ בֵּית שְׁלוֹ מוֹל אֲרִיָּה , וְהַלְבָּנִים מוֹל סֶרְטָן , וְלִשְׂאֵר הַחֲמָשָׁה יַחֲסוּ לְכָל אֶחָד שְׁנֵי בְּתִיבָהּ , בֵּית אֶחָד לְיוֹם , וּבֵית אֶחָד לְלֵילָה , וְאֲמָרוּ כִי בְּעַת הַמַּלְּאָה הַכּוֹכֵב הַכּוֹחַ בְּבֵית הַמְּיוֹחֵד לוֹ הֵן בְּיוֹם הֵן בְּלַיְלָה , תַּתְּחַק שְׁעֵילָתוֹ בְּיוֹמָהּ , כִּי לְכַשִּׁינָה

ועלייתם וירידתם ונשיאותם ושפלותם, ומשך תנועתם והוא מחכמי ישראל המפורסמים, ושמואל מחכמי התלמוד שאמר נהירין לי שבילי דרקיעא כשבילי דנהרדעא (נרכות נט. א.) ולא התעסקו בו אלא לענין התורה כי לא ישלם בירור הליכת הירח והתחלפות הליכתו לברר עת התחברו עם השמש, והוא המולד ועת הסתרו קודם המולד ואחריו אלא ברוב הכמת התכונה, וכן ידיעת התקופות הארבע על בירור, לא תשלם אלא בידיעת השפל רום והגבוה רום והעליות על התהלפם, ומי שמרח בזה, או אפשר שלא יתגלגלו עמו שאר חכמות הכוכבים והגלגליים, אבל מה שיצא להם מן החכמה הטבעית, ממה שנגדר (א) בתוך דבריהם בדרך המקרה לא בכונה, ללמד החכמה ההיא פליאות ותמיהות, ומה יחשב לבך, שהיה לחכמיהם מן הספרים בחכמה עצמה!

(ל) אמר הכוזרי ואיך אבדו הספרים ההם שהיו בכונה, ונשארנו אלו שהם כמקרה:

(מ) אמר החבר מפני שהספרים ההם היו יודעים אותם היחידים מבני ארם יקרא זה חוזה וזה רופא וזה מנתח על דרך הדמיון, ותחלת מי שיאבד (ב) כהאומה האבודה אינם אלא החשובים שבהם, ואחר כן מי שלטטה מהם ואבדה היחידים ואבדה חכמתם, ולא נשאר כי אם ספרי התורות, אשר ההמון צריכים אליהם, ויודעים אותם רב העם וכותבים אותם ומתעסקים בהם הרבה, ואשר נגדר (ג) בספרי התלמוד מהחכמות ההם, נשמר ונשאר בעבור רוב יודעיהם והשגחתם אליהם, ומכל (ד) זה מה שגזכר בהלכות שחיטה והלכות טריפה שיש בהם מן החכמות מה שגעלם רובו מגאלינוס, ואם אינו כן, למה לא זכר בחלאים מה שאנו רואים אותו בעינינו ממה (ה) שהאירה (ו) התורה עליו, מחלי הריאה והלב כמו סמוך ללב (הולין מט. א.) וסמוך לדופן (טס מה. א.) ודבק (ז) האונות (טז) וחסרונם ויתרונם (טז ע"א) והמסמסה (טז מו) (ח) ומידעתם בהערכת האיברים הנפשיים עם הטבעיים, מה שאמרו שני (ט) קרומות יש למוח וכנגדן לביצים (טז) ואמרו כמין ב' פולים יש מונחים על פי הקדירה מן הפולים ולפנים מוח מן הפולים ולחוץ חוט השדרה (ס). ואמרו תלתא קני הוה חד פריש ללבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא (ס), ומידעתם בחליים הממיתים ושאינם ממיתים, ומה שאמר: חוט השדרה אם עורו קיים מוחו לא מעדה ורא מוריד, ואמרו מי (שנתמסמס) [שנתמזמז] מוחו אינו מוליד, (סס מס), ואמרו קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינה קרום (סס מו), ואמרו גיד הנשה

ב"א (ח) שגגרה, ונשמט שגגרה. (ב) שלכד, ונשמט שיאכד. (ג) נגרה, ונשמט נגדר. (ד) ומוס ונ"ל ומכלל זס, ונשמט ומכל זס. (ה) כמה, ונשמט וממס. (ו) שבעידו, ונשמט שכלירו. (ז) וסדנך, ונשמט ודנך. (ח) והמסמס, ונשמט והמסמסה. (ט) קרומים, ונשמט קרומות.

כל ככב מככבי לכת בתנועתו כיוס ההה המול כמיהוס לו כיוס, כלילס תחת מזל המיוחס לו כלילס, תתחזק פעולתו.

אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף, ומדקדוק דיניהם, כשרה שינקה מן הטריפה קיבהה אסורה, טריפה שינקה מן הכשירה קיבהה מותרת מפני שהוא כנוס במעיה (סס קטז) וממה שאמרו (א) מחכמה אמתית והקשט יגיד עליה, חמשת קרומים אסורים: קרום של מוח, קרום שעל הביצה, קרום שעל גבי מחול קרום שעל הכליות, קרום שעל העוקץ, כלם אסורים באכילה (סס נג), ומהמופלא שבדיניהם במיפגת, שדקדקו בהגבלת הגובה אשר אם דווחין הבהמה ממנו למטה תהיה אסורה משום רסוק איברים (עיין נצ"ק נ"י) ירצה ברסוק איברים הרסוק המביא אל המות, ואחר כן אמרו הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חושש משום רסוק איברים משום דאמרה אנפשה (סס) רוצה לומר כי הבהמה משערת לעצמה, ומכונה לדלוג ולא יזיקנה, כאשר יזיק אם דווחין אותה, כי הטבע בדלוג מזומן ונמצא, ובנפילה בורח ונודד, ומפלאי דיניהם עוד ונסיותם (ב) חרותה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה (מולין נד), משום צמק ריאה ובדיקותה שרייה במים פושרים מעה לעת אם הדרא בריאה (ג) כשרה ואם לאו טרפה (סס נס), ומה שאמרו ריאה ככחלא כשרה כדיותא טריפה (סס מז) מאי טעמה (ד) האי שחור אדום הוא, אלא שלקה ירוקה כשירה, ומה שאמרו ריאה שהאדימה מקצתה כשירה האדימה כלה טריפה (סס נו) ורבי נתן הבבלי שהביאו לפניו ילוד (ה) ירוק, אמר להם המתינו לו עד שיפול בו דמו; רוצה לומר: שלא ימולו אותו עד שיתפשט דמו בבשרו, ועשו כן וחיה הילוד, אחרי ילדים רבים שהיו מתים לאשה ההיא תכף למילה. (שנת קלד); ועוד הביאו לפניו ילד שהוא אדום, ואמר להם המתינו לו עד שיבלע דמו בו, ועשו כן וחיה * וקראוהו נתן הבבלי על שמו, (סס סס) ואמרו: חלב טהור סותם טמא אינו סותם, (מולין יט); ומדקות דיניהם, מחט שנמצא בעוכי בית הכוסות נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא קודם שחיטה, לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שהיטה למאי נפקא מיניה למקח וממכר, (סס נ); מפני שלא יחכן שיהיה על המחט קורט דם לאחר שחיטה, בעבור שאין הדם * נגר במה, ואין לו למעון עליו ולומר שמתה מכרת לי * וכמו זה הגליל פי המכה, בידוע ששליטה כים קודם שחיטה, לא הגליל המוציא מחבירו עליו הראיה, (סס סס) ומסמניהם בעוף טהור, מותרין לעוף (ו) חוט של משיחה, אם חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן, בידוע שהוא עוף טמא, ג' לכאן, ואחת לכאן, בידוע שהוא טהור * ואמרו כל עוף הקולט מן האויר ואוכל, טמא, השוכן עם הטמאים ונדמה להם טמא, כזרזיר אצל עורב, (סס

נ"א ח) שאמרו בחכמה ברורה וסברתנו חיונה משגת אותו. ונשמטו ו' תיבות הללו מן שאמרו עד עליה * (ג) ונסיונותם, ונשמט ונסיותם * (ג) אי הדרא צריא, ונשמט אם הדרא צריא * (ד) טעמא, ונשמט טעמא * (ה) שחיס צין מלת ילוד (ירוק. ו) לו, ונשמט תיבס לעוף. * נגר בדפוסים מאוחרים נכר.

* וקראוהו וכו'. בתלמוד איתא בשני המעשיות שקראו את הילד ע"ש נהן הבבלי. ומדברי סחבר נראה שסיה לטנו הגרסא אך בילד אדום. גם יש להעיר, בתלמוד מסודר

סס) ואמרו: סימן הולד בבחמה דקה ² טנוף, ובגסה ² שליא, ובאשה ³ שפיר ושליא, (נכרות פ"ג מ"א) וממולא מחכמתם (א) ודקותם (בדקותם) [כדקדוקם] בדרום קצת בעלי הצפרנים הדורסים, מה שאמרו דרוסת חתול ונמייה בגדיים ושלאים, דרוסת הולדה בעוף, וחולין כג) ואמרו אין דרוסה לשועל, אין דרוסה לכלב, אין דרוסה אלא מדעת, אין דרוסה אלא מחיים, ואין דרוסה אלא בצפורן, לא בשן, אין דרוסה אלא ביד, לא ברגל (סס כג) רוצה לומר שאין הדורס משליך ארסו בבעלי חיים, אלא בצפורן היר, ובכונה מהבעל חיים, לא במקרה שיאחזו צפרניו בבשר הבהמה מבלי כונת הדריסה. יותר מופלא מהם (ב) מה שאמרו מהיים רוצה לומר שאם הזדמן שהיו הוחכין יד הדורס, וצפרניו נעוצין בבשר הבהמה, לא היו רוששין לדריסה, וזהו מפני שאינו משליך ארסו אלא בהפרדו ממנה והוצאת צפרניו מבשר הבהמה, על כן אמר מהיים אחר שאמר מדעת. ואמרו גיטלה הכבד ונשתתירו ממנה כזית במקום מרה ובמקום שהוא חייה כשרה, (סס נד) ואמרו מוגלא כשר בריאה, ופסול בכוליא. מים זכים ונקב פסול בריאה, וכשר בכוליא. ואמרו הגלודה שנשתתיר בה כסלע על פני כל השדרה כשירה, ומה שיש במשנה כתוב בהלכות (ג) מרפות, ומומי בכורות, ומומי כהנים יארך ספורו כל שכן פירושו. וזכרון נתוח העצמות בקצרה מאד (ד) וכדברים מבוארים ביותר (ה) וענין מכוואי מאד, (ו) וכדבריהם (ז) הנאים אמרם יצאו בני מעיה, ולא נקבו כשירה, (סס כו:) ואחר כך אמרו לא שנו, אלא שלא הפך בהם, אבל הפך בהם מריפה. שנאמר הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם כיון שנתהפכה אחת מהם אינה (ח) יכולה לחיות (סס) ומה שיש להם מן החפרש בין דם גדה ובין דם שהרה, (נדס יז) (ט) וזבה ובתולים והדם (י) ההוה (יא) מן החבורות והתחורים וזולת זה, וכמיות (יב) הקפי הנדות, ובין זיבות הזכרים והשלאים שיש להם בצרנית (יג), כימה שיהיה עמוק משכלנו.

ג"א (א) הכמתם ודקותם בארס, ושמעט סד היכות סללו מן מחכמתם עד בדרום. (ב) מזה, ושמעט מהם. (ג) מכלכות, ושמעט כהלכות. (ד) כנ"א מלת מאד אינו (ה) כנ"א מלת ביותר אינו. (ו) כנ"א מלת מאד אינו. (ז) ומדבריהם, ושמעט וכדבריהם. (ח) אינם יכולים ונ"ל אינו יכול, ושמעט אינם יכולים. (ט) טכורה ושמעט. טכרה (י) ודס, ושמעט ודס הסווס מן. (יא) מהווק, ושמעט הסווס. (יב) וכמות, ושמעט וכמיות. (יג) עמוקים מהשגת דעתנו, ושמעט מן ממש עד משכלנו.

המעשה דילד אדום החלה, ואחר המעשה מסילד כירוק, וסס כהקך. ² טנוף. כוא מחוי דס שולא מסדהס שמייר רועס סקקי צעניו סכוא מולד שנמוח פטור מצכורה, ושנא זז טנפס קך הוד שנחס ושוס אפשר שיכיס גס קודס שיגיע לס זמן כראויס ללי דס. ³ שליא. כמין כיס סהעוצר מוגה כחכו. ⁴ שפיר. י"א סתיכס כשר כעין לורס צע"ה. י"א סכוא שפרפרת מלא דס. ¹ וזכס. נראה סכוא ט"ס ואין ענין לכאן דדס זיכס שוס לדס נדס ככל ענינו. ואולי ר"ל דס סוב מן האדויס, או מן העליס, וכוא דומס לדס כחליס, שאינו כה מן המקור. (א"צ)